

● **Ut i verden** | 19 Pandemi-tiltaka tyner latviske lærarar ● **Min favorittlærer** | 20 – Til Torger kunne du komme med alt ● **Glimt** | 27 1952-russen ● **Innspill** | 34 Til alle lærere i en vanskelig tid

UTDANNING

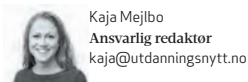
5

16. APRIL 2021

utdanningsnytt.no

Toppstyrt pedagogikk i barnehagekjeder

«Utdanninga mi smuldrer opp»

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

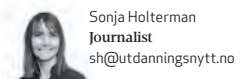
Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

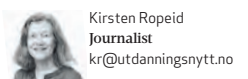
Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

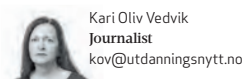
Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

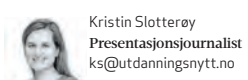
Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

10

● Sentralstyrt barnehagepedagogikk

Læringsverkstedets ferdige opplegg for aktiviteter og pedagogikk får kritikk.

Innhold

Aktuelt	4
Hovedsaken	10
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Min favorittlærer	20
Videregående skole i støpeskjeen	22
Friminutt	26
Glimt	27
På tavla	28
Kryssord	29
Innspill	30
Debatt	36
Kronikk	42
Lov og rett	45
Fra forbundet	46
Medlemstilbud	50

● Innspill

30

Skulebibliotek-satsinga i norske skular må ikkje vere tilfeldig, men systematisk og målretta, fordi kvar enkelt grunnskuleelev har rett til eit godt bibliotektilbod, skriv Karen Schmidt og Idunn Bøyum.

20

● Min favorittlærer

– Torger var en du kunne komme til med alt du hadde i hodet ditt, sier Ali Muhammed om sin norsklærer fra voksenopplæringen, Torger Eriksen.

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

FOTO ERIK M. SUNDT

● Videregående hjelp under debatt

Regjeringens reform for videregående innebærer kutt i obligatoriske fag. Det vekker motbør.

● Kronikk: Frontfagsmodellen i kritisk lys

Den konkurranseutsatte industrien forhandler først. Den legger de økonomiske rammene for lønnsoppgjørene og setter normen for alle andre tariffområder. Slik må det ikke nødvendigvis være, skriver Idar Notøy.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2020: 168 193

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Ålgård Offset
<https://a-o.no>

Medlemsservice

Kontakt Medlemsservice ved spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.
Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Mange kommersielle kjedebarnhager lover foreldrene at barna skal øve på ferdigheter som voksne har fastsatt. Det bryter med norsk barnehagetradisjon, sier forskere.

Foto: Kristin Slotterøy

UTDANNINGSFORBUNDET

Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærsted

● Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Store kjeder trugar mangfold og metodefridom

«Private barnehagar trugar mangfaldet» uttalte SV-leiar Audun Lysbakken i eit intervju med NTB i november 2019. Han peika på at makt og pengar blir samla på færre hender når dei store selskapa kjøper opp fleire og fleire barnehagar. «Mangfald er meir enn eigarskap», svara Anne Lindboe, direktør i Private Barnehagers Landsforbund (PBL), i eit debattinnlegg på Utdanningsnytt.no like etter.

Det har ho heilt rett i. Men når ho påstår at «dei private barnehagane ER mangfaldet», er det mykje som tyder på det motsette.

I denne utgåva fortel vi om korleis pedagogikk og aktivitetar i barnehagane i store kommersielle kjeder blir styrte frå toppen i konserna. Det betyr at etter kvart som kjeder kjøper opp stadig fleire barnehagar, er det ein risiko for at tilbodet blir likare, ikkje meir mangfaldig.

Hanne Fehn Dahle, høgskolelektor ved Høgskolen i Innlandet, har intervjuet 18 tilsette i barnehagar i dei store kjedene. Dei fortel at ikkje berre skal barnehagane sjå like ut i fargar og interiør, men dei skal òg følgje pedagogiske opplegg som er laga sentralt. Fehn Dahle konkluderte med at eigarane av dei store private kjedene ser ut til å «bryte med den norske barnehagapedagogiske tradisjonen ved å ta kontroll over faglege tema gjennom definerte standardar og utbyttegarantiar». Ho meiner dessutan at barnehagelærarane ser ut til å miste påverknad over profesjonsfeltet.

Dei siste åra har barnehagelærarrollen blitt meir profesjonalisert. Og i takt med at krava til innhald og oppfølging i barnehagane er blitt fleire, tar mange hundre barnehagelærarar i Noreg mastergradutdanning kvart år. Spørsmålet er om dei og deira kolleger får brukt kunnskapen når arbeidsgivar er ein av dei store kommersielle kjedene.

Nei, svarar barnehagelæraren Utdanning har snakka med, som jobbar i Læringsverkstedet. «Utdanninga mi smuldrar opp», seier ho. Det same fortel informantane i Fehn Dahles doktorgradsavhandling.

Det er eit stort varsku, og eit tema politikanane bør bli vel så opptekne av som pengar i diskusjonen om private versus offentlege barnehagar.

I mange år har skolelærarar i Noreg ropt om metodefridom. Etter kvart som dei store kommersielle konserna eig stadig fleire norske barnehagar, ser det diverre ut til at barnehagelærarane må melde seg på i same protestmarsj.

Økonomi

Lærerne var lønnstapere i 2020

Tallene før lønnsoppgjøret viser at lærerne var de store lønnstaperne i fjor. Nå mener arbeidstakerorganisasjonene at noe må skje med hvordan frontfagsmodellen praktiseres.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Teknisk beregningsutvalg (TBU) har gått ut med de siste beregningene før lønnsoppgjøret. Der kommer det fram at kommunalt ansatte hadde en lønnsvekst på 1,7 prosent i 2020. Det vil si at de lå akkurat på rammen som ble satt av frontfaget i privat sektor i fjorårets lønnsoppgjør.

Men for lærerne er tallene langt dårligere. De undervisningsansatte i kommunene, som inkluderer lærere og ledere i grunnskoler og videregående, hadde en lønnsvekst på 1,2 prosent i fjor. De øvrige ansatte i kommunal sektor hadde en lønnsvekst på 1,9 prosent.

Noe av den lave lønnsveksten kan forklares med mer bruk av vikarer og lærere uten godkjent utdanning under pandemien, noe som drar gjennomsnittslønna ned. Men selv om disse trekkes fra, ender lønnsveksten for undervisningsansatte på kun 1,5 prosent.

– Det er vi selvsagt ikke fornøyd med, sier Unio-leder Ragnhild Lied.

Tallene provoserer også leder for Akademikerne Kari Sollien.

– Fjorårets oppgjør var svakt for hele offentlig sektor, men én gruppe skiller seg ut ved å være enda mer begredelig: De som jobber i skolen, sier hun til NTB.

Nå murrer det blant arbeidstakerorganisasjonene om en helt sentral del av norske lønnsoppgjør, nemlig frontfagsmodellen.

Privat sektor dro ifra

Frontfagsmodellen innebærer at konkurranseutsatt industri forhandler først. Resultatet blir førende for alle andre lønnsoppgjør. I fjor endte rammen fra frontfagene på 1,7 prosent, noe som også ble resultatet for de ansatte i offentlig sektor.

I privat sektor var imidlertid lønnsveksten for industrien på 2,2 prosent i fjor, mens finansansatte fikk 2,9 prosent mer i lønn.

Lærerne ble klare lønnstapere, både sammenlignet med privat sektor og med resten av kommunal sektor.

Gjennomsnittslønn for heltidsansatte 2020

Grunnskolelærere	561,000
Lektorer i videregående	602,640
Barnehagelærere	499,080
Assistenten i barnehage og SFO	404,760
Universitets- og høyskolelektorer	642,360
Sykepleiere	550,200
Butikkmedarbeidere	425,520
Administrerende direktører	1,034,760
Elektrikere	565,200
Renholdere	414,600
Sivilingeniører (bygg og anlegg)	789,480

Kilde: Teknisk beregningsutvalg

At privat sektor gikk langt utover rammen, har provosert arbeidstakerorganisasjonene i offentlig sektor før årets lønnsoppgjør. De har gått ut med krass kritikk av hvordan frontfagsmodellen praktiseres.

– Vi møter arbeidsgivere i offentlig sektor som forholder seg til rammen industrien setter som et absolutt tak. Dette må ta slutt. Vi må ha et handlingsrom til reelle forhandlinger, sier Ragnhild Lied i Unio.

I Debatten på NRK sa Utdanningsforbundets leder, Steffen Handal, at noe er nødt til skje for å rette opp i lærernes lave lønnsvekst.

– Skal vi klare dette, er frontfagsmodellen nødt til å endres i praksis. Hvis ikke, vil den ikke ha tillit, og vi vil måtte ha et nytt system for lønnsdannelse i offentlig sektor, sa han.

Lærerne har ligget bak i årevis

Den nye TBU-rapporten viser at mens undervisningsansatte har hatt en total lønnsvekst på 12,4

prosent i perioden 2015-2020, har lønningene til de øvrige ansatte i kommunesektoren økt med 14,5 prosent.

Ingen andre grupper, verken i offentlig eller privat sektor, har hatt så liten lønnsvekst som de undervisningsansatte de siste årene.

Kommunes arbeidsgiver KS understreker i en pressemelding i forbindelse med årets oppgjør at de slutter opp om frontfagsmodellen. Selv om privat sektor sprenget rammen i fjor, peker KS på at kommunesektoren hadde høyere lønnsvekst enn industrien i de fem foregående årene.

– Det er altså ikke slik at det er et etterslep som må tas igjen i år, selv om lønnsveksten i industrien akkurat i året 2020 ble høyere enn i offentlig sektor. Det viser nettopp at det er en dynamikk også innenfor frontfagsmodellen. En troverdig ramme skal verken være gulv eller tak for lønnsveksten, men en norm som andre forhandlingsområder forholder seg til, sier Tor Arne Gangsø, direktør for arbeidsliv i KS i pressemeldingen.

Lærerne hadde en samlet lønnsvekst på 62,8 prosent 2004-2019. For sammenlignbare yrkesgrupper i kommunene var veksten 76,8 prosent. Utdanningsforbundet krever at skjevheten rettes opp i lønnsoppgjørene framover.

ILL FOTO DAMIRCUDIC /ISTOCK

Lønnsoppgjøret mellom Unio og KS starter 21. april, mens oppgjørene i Oslo kommune og i staten begynner henholdsvis 23. og 26. april.

– Må legge noe på forhandlingsbordet

Før fjorårets lønnsoppgjør kom også resultatene fra et partssammensatt utvalg som så på hvordan lønnsutviklingen har vært for lærere kontra andre yrkesgrupper i kommunen. Resultatene viste at lærerne har hatt en samlet lønnsvekst på 62,8 prosent i perioden 2004-2019, mens sammenlignbare yrkesgrupper i kommunene har hatt en vekst på 76,8 prosent.

Nestleder i Utdanningsforbundet, Terje Skyvulstad, sier til NTB at offentlig sektor må få mer enn frontfagsramma i årets oppgjør for å rette opp i skjevhetene.

– Det er selvsagt fint med gode ord og applaus slik vanlige folk har gitt både lærere og syke-

pleiere. Men arbeidsgiverne må forstå at denne anerkjennelsen også må vises på lønnsslippen. Det er rimelig, rettferdig og på høy tid. Derfor har vi utfordret praktiseringen av frontfaget, sier Skyvulstad, til NTB.

Fafo-forsker Bård Jordfald har imidlertid lite tro på noe særskilt lønnsloft for lærerne i årets oppgjør.

– Jeg tror det er like vanskelig for dem å oppnå mer, som for alle andre grupper å oppnå mer, i en tid da reallønnsvekst er nesten fraværende. Vil man oppnå mer enn andre, må man nok legge noe på forhandlingsbordet som arbeidsgiver er villig til å betale mer for, sier han.

Det ble brudd i årets frontfagsoppgjør mellom LO og NHO. Utdanning gikk i trykken for resultatet av meklingen var avklart.

● Smittetrykk i skoletransporten bekymrer

Viken oppfordrer færre til å reise

● Overfylte skolebusser i Viken gjør at flere bekymrer seg for å bli smittet på vei til skolen. I et møte 6. april, der kommunene deltok, ble temaet diskutert.

– Fylkeskommunen og kollektivselskapene presenterte utfordringene og en tiltaksliste som settes i verk så raskt som mulig. Men vi får ikke bukt med smitten uten å samarbeide tett med kommunene, skolene, elever, foresatte og andre reisende, sier fylkesrådsleder Tonje Brenna (Ap) i en pressemelding.

Tiltak som ekstra busser og sjåfører, munnbind og avstenging av fremdører og forreste setereker vil iverksettes, pluss at elevene oppfordres til å sykle eller gå. ©NTB

Pandemien

FHI åpner for å la lærere rykke framover

– Det er åpenbart at det nå må være riktig å prioritere lærere i barnehage og skole for vaksiner, sier Terje Skyvulstad, 1. nestleder i Utdanningsforbundet. Han påpeker at smitterisikoen er adskillig høyere nå fordi viruset har mutert.

FOTO HEIKO JUNGKE / NTB

Ved stor smittespredning bør lærere og annet pedagogisk personell prioriteres i vaksinekøen, mener Folkehelseinstituttet (FHI). Både Utdanningsforbundet og Arbeiderpartiet jubler.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Denne gruppa vil kunne prioriteres spesielt etter at alle risikogrupperne (alle ned til 45 år) og helsepersonell er vaksinert, heter det i et nytt faglig råd om vaksiner som ble publisert 7. april, melder NTB.

FHI tar imidlertid forbehold om at dette bare skal gjelde ved stor smittespredning som gjør det vanskelig å ha skoler i normal drift.

– Dette vil kunne beskytte både lærere og annet pedagogisk personell, men også bidra til å opprettholde åpne skoler og barnehager og slik beskytte barns hverdag, heter det fra fhi.no.

Det er bra at FHI nå anbefaler at lærere prioriteres i vaksinekøen. Det er uttalelsen fra nestleder i Utdanningsforbundet, Terje Skyvulstad.

– Det er helt rimelig å prioritere lærere og barnehagelærere. De har mange nærkontakter og utfører helt sentrale oppgaver, og smitterisikoen er en helt annen med det muterte viruset, sier han i en kommentar.

Skyvulstad understreker at dette har vært tatt opp flere ganger både med helsemyndighetene og statsråd Melby.

– Lærere i skoler og barnehager har hele tiden vært utsatt, fordi de arbeider med barn og unge som skulle skjermes for de aller mest inngripende tiltakene og der det tidvis er helt umulig å opprettholde avstandskrav, sier han.

Han påpeker at smitterisikoen er adskillig høyere nå fordi viruset har mutert.

– Dette er en svært stor belastning å stå i, og det er etter vårt syn åpenbart at det nå må være riktig å prioritere lærere i barnehage og skole for vaksiner, sier Skyvulstad.

Også Arbeiderpartiet sier dette er en vurdering de har ventet på.

– Nå må ansatte i skole og barnehage inn i vak-

Massetesting av elever startes så snart som mulig

Kommuner med høyest smittetrykk blir prioritert.

– Målet er å begynne med systematisk og regelmessig testing i skoler nå etter påske. Kommunene med høyest smittepress i skolealder prioriteres, sa statsminister Erna Solberg (H) da hun redegjorde for Stortinget om planen for gjenåpningen av samfunnet 6. april.

Hun viste til at det gjennomføres ulike prøver med massetesting i Oslo, Bergen, Askøy og Molde.

Ved Universitetet i Oslo testet om lag 50 prosent av studentene seg. Av de rundt 2700 testene var sju positive.

Statsministeren mener hurtig- og selvtester egner seg best til massetesting, fordi det ikke går utover laboratorienes kapasitet, og det er god tilgang på dem.

– Massetesting kan bidra til mer fysisk undervisning, og til at vi raskere kan gå til nye trinn i gjenåpningsplanen dersom smitten begrenses, sa hun ifølge Aftenposten.

Videregående skole

Muntlig eksamen for avgangselever i skolen går som vanlig

For avgangselever på studieforberedende og påbygg i videregående skole, samt for 10. trinn, blir det vanlig muntlig eksamen denne våren. Det opplyser Kunnskapsdepartementet i en pressemelding 8. april. Skriftlige eksamener samt muntlig-praktiske og praktiske eksamener ble avlyst i februar, grunnet pandemien. Privatisteksamener blir ikke avlyst.

● Oslo-skolen

i vaksinekøen

– Det er bra at FHI nå anbefaler at lærere prioriteres i vaksinekøen, sier Terje Skyvulstad, nestleder i Utdanningsforbundet.

FOTO: TOM-EGIL JENSEN

sinekøen! Er lærerne og andre ansatte i skoler og barnehager trygge for smitte, kommer også lettelser for barn og unge før, og vi kan holde skoler og barnehager åpne, sier Torstein Tvedt Solberg til Utdanningsnytt.no.

Etterlyser hjelp for utagerende elever

Fire av ti Oslo-lærere sier at klasser eller trinn på deres egen skole ikke får nødvendig hjelp når elever utagerer.

Mellom 2015 og 2019 var det en femdobling i rapporterte volds- og trusselhendelser mot ansatte i Oslo-skolen, skriver Aftenposten.

Ifølge en undersøkelse fra Utdanningsforbundet i Oslo kjenner mange lærere til klasser eller trinn på sin skole som har elever med utagerende atferd. Over 40 prosent oppgir at de ikke får nødvendig hjelp.

– Det største problemet er at de som sitter på toppen, snakker om forebygging også når det handler om akutte situasjoner, sier Jorunn Folkvord i Utdanningsforbundet Oslo.

Hun mener at forebyggende arbeid er fint.

– Men når feiekoster og stoler flyr gjennom rommet, må en lærer få hjelp til å håndtere situasjonen der og da.

Maria Tandberg, seksjonssjef for Helse, Miljø og Sikkerhet (HMS) og beredskap i Utdanningsetaten, skriver til Aftenposten at etaten jobber med å sikre at lærerne i Oslo-skolen lærer hvordan de skal håndtere vanskelige situasjoner. Det utvikles også egne programmer som skal støtte oppunder dette arbeidet.

Antall lærere som utsettes for vold i Oslo-skolen, har økt. I 2018 ble nesten én av ti lærere rammet, viste en rapport fra Utdanningsetaten. Ifølge rapporten økte antallet «svært alvorlige hendelser» fra 201 i 2017 til 340 i 2018. ©NTB

Kopinor

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Det kan være av verdi når lærerne skal tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg. Vi snakker om «Det lille ekstra».

Les mer og se filmer på Kopinor.no/skole

● Elevorganisasjonen

Lokal inntaksordning til videregående skole blir en av flere kampsaker for nyvalgt leder Edvard Botterli Udnæs.

FOTO SARAH SOLHEIM

Elevenes nye leder

Elevorganisasjonen har valgt en erfaren tillitsvalgt til å kjempe for det de kaller «verdens beste skole». Edvard Botterli Udnæs lover å stå på for å få fjernet fraværsgrensa og for å få endret vurderingssystemet.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Den nyvalgte lederen i Elevorganisasjonen er i inneværende periode medlem av sentralstyret. I forrige periode var han leder i Oslo.

– Dette blir faktisk min syvende og siste periode som tillitsvalgt i Elevorganisasjonen. Jeg gleder meg veldig til å ta fatt på ledervervet nå, sier han.

Elevtinget samler vanligvis elevtillitsvalgte fra hele landet i en uke. I år ble det selvsagt umulig. 10. mars ble det derfor arrangert digitalt elevting med en dagsorden strippet ned til lovpålagte og vedtektsfestede gjøremål.

Botterli Udnæs sier at tinget selvsagt ikke ble det samme med 250 elever på nett.

– Det ble gjennomført på én dag. Vi fikk vedtatt arbeidsprogram og politiske prioriteringer og valgt blant annet leder, nestleder og nytt sentralstyre.

Men omfattende politiske debatter ble det ikke.

– Pandemien fikk vi heller ikke diskutert, sier Edvard Botterli Udnæs.

Han er opptatt av at elever har ofret mye under pandemien, både faglig og sosialt. Det blir nok et tema han får på bordet når han tiltrer i ledervervet 1. juli. Med seg som nestleder får han Helena Blostrupsen, som nå er leder i Trøndelag.

– Mye å ta tak i

En viktig kampsak gjennom flere år har vært å få fjernet fraværsgrensa. Det står fortsatt høyt på dagsordenen.

– Selv om regjeringen påstår at fraværsgrensa er en suksess, ser vi at den pusher elever ut av skolen. Regjeringens rapport viser at grensa gjør at de med allerede høyt fravær har større sannsynlighet til å falle fra nå, enn før grensa ble innført. Fraværsgrensa er også et system som viser mistillit til elever og absolutt ikke spiller på lag med dem. Den passer ikke inn i verdens beste skole, sier han.

– Det å jobbe for en bedre vurderingspraksis hvor vi avskaffer eksamen til fordel for mappevurdering, er også blant kampsakene våre, sier Botterli Udnæs.

Elevorganisasjonen har dessuten med i sine prioriteringer at de skal jobbe for å styrke laget rundt eleven. En viktig oppgave er å forebygge mobbing og vold mot elever. Elevorganisasjonen er opptatt av å beholde kapittel 9A i opplæringsloven, for å sikre at elevene har et trygt arbeidsmiljø.

– I tillegg skal vi jobbe med å styrke både elevdemokratiet og gratisprinsippet, sier Edvard Botterli Udnæs.

Pandemien har dessuten vist at mye gjenstår når

det gjelder å ta i bruk digital teknologi i skolen på en god måte. Her mener Edvard Botterli Udnæs at det finnes klare forbedringsområder.

Kjemper for lokal inntaksordning

Ett av temaene Edvard har vært spesielt opptatt av, er regjeringens ønske om å innføre karakterbasert inntak i hele landet. I Elevorganisasjonen er det enighet om at det å innføre samme ordning i hele landet er en dårlig idé.

– Inntaksordning til videregående skole må bestemmes lokalt. Det finnes ingen nasjonal fasit. Mitt eget hjemfylke, Oslo, har utfordringer med stadig mer segregerte skoler. Andre steder i landet er det frykt for at utdanningsprogrammer forsvinner og skoler legges ned, sier Edvard.

Han satt i Inntaksutvalget i Oslo, og slik fikk han god kompetanse om ulike inntaksordninger, nasjonalt og internasjonalt. Kompleksiteten mener han må føre til lokale ordninger.

– Målet må være å finne ordninger som er mest mulig rettferdige for flest mulig elever. For å få til det, må vi lytte til elever lokalt. Det gjør vi i Elevorganisasjonen, forsikrer den nyvalgte lederen.

Tankekraft – et livsmestringsprogram for ungdom

Tankekraft er en forskningsbasert kurslederopplæring der målet er å øke ungdoms robusthet ved å utvikle forståelse og ferdigheter. Utgangspunktet er at ferdigheter i å håndtere og forstå belastning og vansker, kan læres og trenes på lik linje med fysisk trening.

NYHET

En kurslederopplæring for pedagoger, faglærere, rådgivere, ansatte i PPT/OT og andre fagpersoner som arbeider direkte eller indirekte med elever i videregående skole som deretter kan undervise i dette programmet for ungdommer.

Kurslederopplæringen går over fem dager, totalt 36 timer hvor dag 1 og 2 er digital undervisning (teori).

Kurslederopplæringen baserer seg på forelesninger, gruppeøvelser og trening i å holde kurs.

Kursets innhold

- **Introduksjon:** "Ungdom, utvikling, vekst og belastning".
- **Kjernekomponentene i kurset:**
 - o Livsmestring og kognitiv atferdsteori (KT)
 - o Aksept- og forpliktelsesteori (ACT)
 - o Positiv psykologi
- **Grunnleggende neurobiologi**
- **Pedagogisk metode og praksis:** Elevinvolvering
- **Å holde kurs:** Anvendt metode og øvelser

Kurslederopplæringen gjennomføres med forbehold om økonomisk tilskudd fra Helsedirektoratet.

NB!

Sertifisering: dersom man ikke tilfredsstiller de formelle kravene til kurslederopplæringene som er 3-årig høyskoleutdanning, kan man bli sertifisert som KO-leder. Det innebærer at man ikke kan gjennomføre kurs alene, men sammen med en godkjent kursleder.

917 53 531

Ole.oddvar.bruem@aof.no

www.fagakademiet.no

FAGAKADEMIET
AOF

Toppstyrte pedagoger

Pedagogikken i store barnehagekjeder bryter den norske barnehagetradisjonen, hevder fersk doktoravhandling.
– Utdanninga mi smuldrer opp, sier en barnehagelærer.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no **FOTO** Kristin Slotterøy

– Det verste er kanskje de små kroppene som sitter så mye stille. De skulle jo ha klatra høyt og lavt, sier kvinnen.

Hun arbeider på en småbarnsavdeling i en av de 238 barnehagene til Norges største kommersielle barnehagekjede, Læringsverkstedet.

Av hensyn til ansettelsesforholdet ønsker barnehagelæreren å være anonym. Fotografen bruker motlyset for å skjule ansiktet hennes på bildene. Fra en pose hun har med seg, trekker hun opp tre tøydokker.

– Her er Telle-Tariq, Ute-Mons og Hjertrud, tre av Læringsverkstedets sju læringsvenner, sier hun.

– Når vi skal pusle eller sortere, må Telle-Tariq alltid sitte på bordet, forklarer hun.

Læringsvennene er Læringsverkstedets tolkning av fagområde i Rammeplanene. På hjemmesidene til barnehagekjeden blir de alle presentert.

Dronninga er Hjertrud, hun liker at alle gir «håndklem» mens de sier ting de er glade for. Ute-Mons er med i sekken når det er tur, Rime-Rolf er alltid med når det er språkdag og Telle-Tariq er

alltid til stede når det «er matte i barnehagen». Farge-Paletta er den kreative, Beveg-Else vil at alle barn skal få danse til musikk, og Leke-Liv liker å leke når hun skal lære noe.

Lekende læring

Når Læringsverkstedet presenterer sin pedagogikk, går begrepet «Lekende læring» igjen. «Vi ønsker at barna skal leke seg til kunnskap og kompetanse, enten vi holder på med matte, tegning, dans eller fysisk aktivitet i naturen», heter det i kjedens pressepakke. Aktivitetene deler de inn i faste bolker. «Vi har valgt å legge de sju fagområdene fra Rammeplanen inn i et ukeprogram i form av fem ulike dagstema. På den måten får hvert av de sju fagområdene fra rammeplanen et spesielt fokus en fast dag hver uke», skriver de.

De fleste av aktivitetene foregår ved bordet, forteller Utdannings kilde.

Barnehagelæreren trekker også fram at opplegga for de minste ofte ikke tar utgangspunkt i deres interesser og ferdigheter, men mest er for-

– Kreativiteten min dør, sier
barnehagelæreren om det topp-
styrte pedagogiske opplegget i
Læringsverkstedet.

enkla utgaver av opplegget for de større.

– Å huske å ha med meg disse dokkene er bare stress. Barna er ikke særlig interessert i dem. Mest av alt føler jeg at hele utdanninga mi smuldrer bort. Hva jeg kan om barns trivsel og utvikling etterspørres ikke, sier barnehagelæreren og fortsetter:

– Jeg har oppfatta meg sjøl som ganske kreativ, og å finne på ting å gjøre eller lage sammen med barna har vært en del av motivasjon for å velge yrket. Men nå følger jeg at kreativiteten min dør, sier hun.

Doktoravhandling

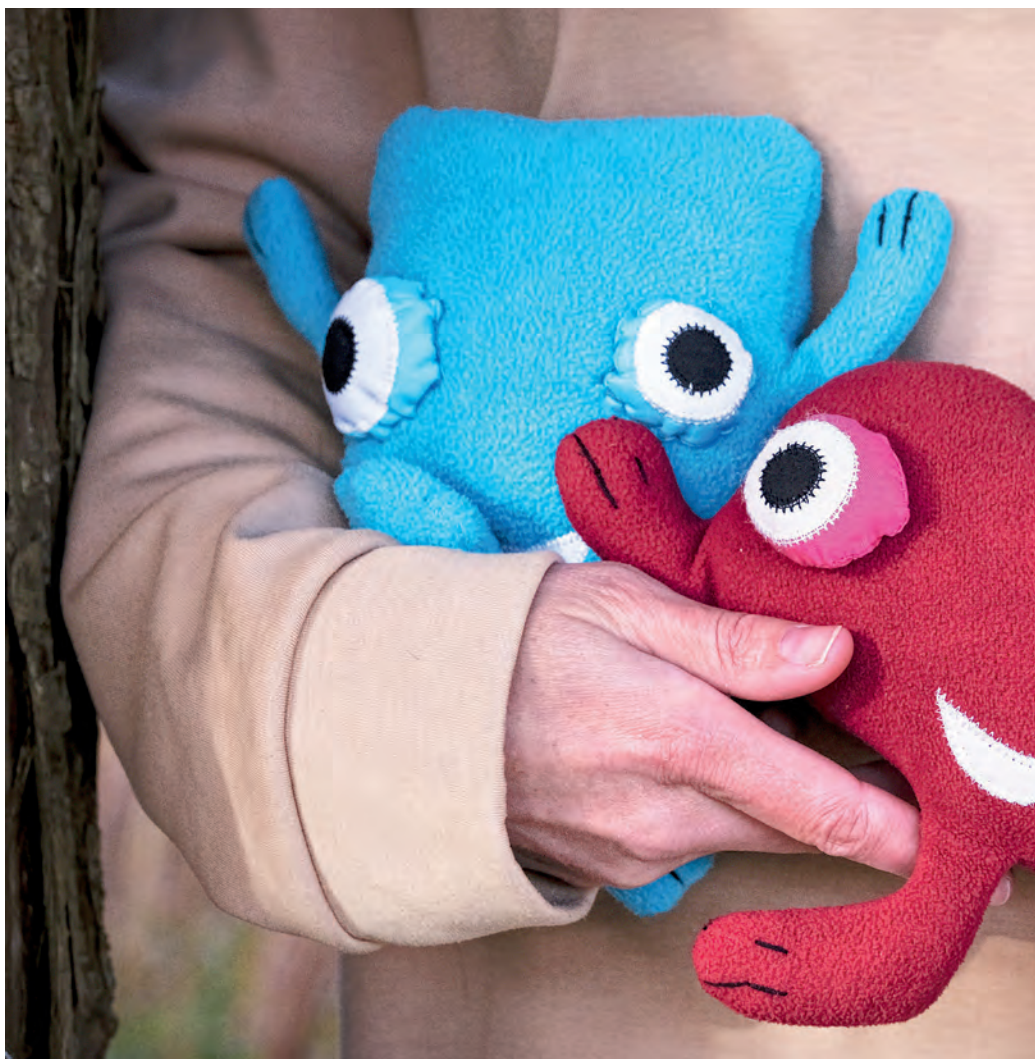
Det samme sa informantene til Hanne Fehn Dahle, høskolelektor ved Høgskolen i Innlandet, da hun arbeida med sin doktoravhandling «Butikk eller pedagogikk? En studie av store barnehagekjeder i Norge».

I arbeidet med avhandlinga, som hun disputerte med før jul i fjor, intervjuet hun pedagoger i de store kommersielle barnehagekjedene, blant dem Læringsverkstedet.

– De sier at de ikke får brukt utdanninga si, og at deres faglighet ikke er etterspurt. Strengt foringer på det pedagogiske arbeidet gir dem ikke spillerom, sier Fehn Dahle.

Hanne Fehn Dahles informanter forteller at om en barnehage blir kjøpt av Læringsverkstedet er der første som skjer at Hjerterprogrammet blir innført. På kurs eller samling blir pedagogene innført i hvordan det skal samtales og fortelles om gode samværsformer. Ett og ett barn får sitte i hjerdestolen mens de andre sier pene ting om barnet.

De andre programmene, med læringsvennene, kommer etter hvert. Hvert program har det som

Barnehagebarn i de store kjedene

33 % av barna i private barnehager går i en barnehage eid av de fire store kjedene:

Læringsverkstedet, Fus, Espira, og Norlandia, som også eier kjeden Kidsa.

På landsbasis går 15.657 barn i kommersiell kjedebarnhage.

I Midt-Telemark kommune har i dag Læringsverkstedet 215 av de i alt 485 barnehageplassene. Kommunen har 199 plasser. 71 tilhører en foreldreeid barnehage. Læringsverkstedet kjøpte sine barnehager av lokale eiere i 2013 og 2018, ifølge kommunen.

Kristiansand kommune har nå 37 kommunale og 50 private barnehager. Av de private er 24 kjedebarnhager

Dokka Hjertrud symboliserer hjertekulturen i Læringsverkstedet. Telle-Tariq, som er blå, og grønne Ute-Mons er to av de andre dokkene som alltid må være med når barna skal arbeide med fagområder i rammeplan for barnehagen. Hvert fagområde har si dokke.

«De sier at de ikke får brukt utdanninga si, og at deres faglighet ikke er etterspurt.»

Hanne Fehn Dahle, høgskolelektor

kalles ei verktøykasse, en perm med arbeidsmåter.

– Barnehagene skal ha ett rom for hver læringsvenn. Rommet for matematikk er utstyrt med et fast materiale for å arbeide med det, språkrommet har sitt materiale. Her skal barna være ei fast tid av dagen, sier Fehn Dahle til Utdanning.

– Hvor nøye opplegget blir fulgt, vil være avhengig av styreren i barnehagen. Noen tar helt sikkert lett på det, mens andre er mer entusiastiske.

Regionale ledere reiser rundt og kontrollerer etter lister at barnehagene er utstyrt med det de skal. Hvert fag skal ha sine farger, og Læringsverkstedets materiale skal brukes, sier hun.

Utbyttegaranti

I sin doktoravhandling konkluderer Fehn Dahle med at eiere av store, private barnehagekjeder ser ut til å bryte med den norske barnehagepedagogiske tradisjonen ved å ta kontroll over faglige tema gjennom definerte standarder og utbyttegarantier.

I sin egen oppsummering på hjemmesidene til Høgskolen i Innlandet skriver hun at «kjedene vektlegger læring i større grad enn omsorg, hvile og lek. I årsplanene deres argumenteres det for at formålet med utdanning i barnehagen er å optimere elevers skoleprestasjoner».

Hun mener dessuten å se en potensiell maktforskyvning der barnehagelærere mister innflytelsen over profesjonsfeltet til fordel for private eieres økonomiske interesser.

– Barnehagesektoren i Norge har vært preget av mange små private eller kommunale barne-

hager der barnehagelærerne har styrt praksis og pedagogikk. Ideer om barndommens frihet, barns selvutfoldelse og barndommen som en livsfase med egenverdi har stått sterkt, skriver Fehn Dahle.

– Dette kan nå være i endring med de store, kommersielle barnehagekjedene, noe som kan få betydelig innvirkning på barnehagepedagogikken, barnehagelærernes autonomi og barns oppvekstvilkår.

Barns medvirkning

På forespørsel fra Utdanning har også professor i barnehagepedagogikk ved Oslo Met, Anne Greve, lest seg opp hvordan Læringsverkstedet presenterer sin pedagogikk. Hun er ikke i tvil: Et klart brudd med den norske barnehagetradisjonen.

Greve er bekymra for om Læringsverkstedet ivaretar barnas rett til medvirkning, og for barnas frie lek.

– Norsk barnehagetradisjon prioriterer frileken. Men det virker som om Læringsverkstedet ikke skiller mellom lek bare for å ha det gøy, og lek med læring for et konkret mål. Læringsverkstedets dokumenter er gjennomsyret av at læring skal vektlegges, sier hun.

Greve understreker at barnehagepedagogikken skal ta utgangspunkt i barnet og barnets interesser.

– Men siden vi aldri veit på forhånd hvor lenge eller kort et barn er interessert i et tema, tar ikke Læringsverkstedets metode med å arbeide med ett fagområde hver dag i uka hensyn til barns måte å se verden på, sier professoren.

Hun er redd for at Læringsverkstedets strukturerte arbeid ikke sikrer at alle fagområda i rammeplanen blir godt nok behandla.

«I stedet for voksenstyrt organisering bør barnehagene arbeide ut fra barnas interesser og lek.»

Anne Greve, professor i barnehagepedagogikk ved Oslo Met

– Det er en av grunnene til at vi heller bør arbeide ut fra barnas egen lek. Rik lek favner alt i hele verden, sier hun.

Kjedene vokser

I 2019 og 2020 kjøpte Læringsverkstedet ni barnehager. Private Barnehagers Landsforbund bekrefter at når mindre private barnehager blir lagt ut for salg, er kjøperen oftest en av de store kommersielle kjedene som i stor grad toppstyrer sin pedagogikk.

Vår kilde fikk jobb i en annen av de store kjedene etter endt utdanning. Der var, forteller hun, styringa fra konsernledelsen også svært sterk og detaljert. Hun var derfor lykkelig da hun ble ansatt i en frittstående barnehage. Men så ble barnehagen solgt til Læringsverkstedet. Da kom årsplanen så godt som ferdigskrevet fra konsernledelsen, forteller hun.

Øve

Utdanning har lest årsplanen for både denne og andre barnehager i Læringsverkstedet. De er på mange områder identiske. Leken skal være

lærende, og barna skal dessuten gjerne «øve». Et søk på «øve» i en tilfeldig valgt årsplan ga mange treff. Her skal barna øve på å klippe, lime, tegne og fargelegge. De skal øve opp smak, øve på spontanitet, øve på å sparke og kaste ball, øve på balanse, på å perle, pusle og trille terning og utøve kreativ sans ved bortpynting.

Et Google-søk etter setningene der dette er beskrevet gir mange treff i andre årsplaner for andre barnehager i Læringsverkstedet. Ordet «øve» brukes derimot ikke i Rammeplanen.

Hanne Fehn Dahle har også studert årsplaner fra blant andre Læringsverkstedet-barnehager i sin avhandling.

Hun konkluderer blant annet med at Læringsverkstedets opplegg snevrer inn kravet i både Barnekonvensjonen og barnehagens rammeplan om barns rett til medvirkning.

– Å få velge mellom å pusle eller å sortere i mat-telek er ikke medvirkning, sier hun.

– Dårlige vilkår for lek

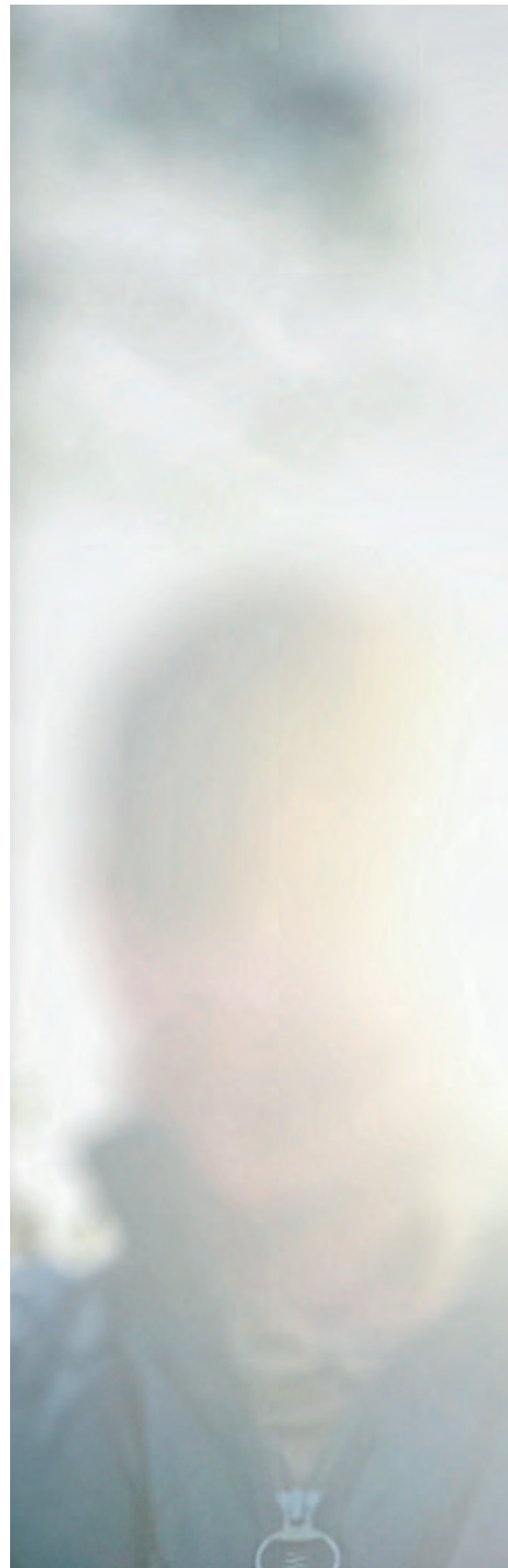
Fehn Dahle mener lek, slik det er definert i FNs barnekonvensjon, har svært dårlige vilkår i

FNs barnekonvensjons definisjon av lek:

Barns lek er enhver oppførsel, aktivitet eller prosess satt i gang, styrt og strukturert av barna selv; den finner sted når og hvor mulighetene oppstår. Omsorgspersoner kan bidra til å skape miljøer der lek foregår, men lek i seg selv er ikke-obligatorisk, drevet av indre motivasjon og foretatt for sin egen skyld, snarere enn som et middel til et mål.

Goban

Norges største forskningsprosjekt på barnehagefeltet. Det bygger på undersøkelser av 95 barnehager fra 2013 til 2018 og konkluderer blant annet med at samspillet mellom barn og ansatte bør bli bedre.

«Det verste er kanskje
de små kroppene som
sitter så mye stille.»

Barnehagelærer i Læringsverkstedet

-I mitt område er det nå bare de store barnehagekjedene som annonserer etter pedagoger, forteller barnehagelæreren. Derfor kan hun ikke bare finne seg en arbeidsgiver som passer henne bedre.

Læringsverkstedets barnehager, om man skal tro årsplanene.

- Barnekonvensjonen definerer lek som en spontan aktivitet styrt av barnets egen indre motivasjon. En lekende treåring kan skifte aktivitet tre ganger på fem minutter. Å holde ham fast i et voksenstyrt opplegg med mattelek eller definisjonslek over lang tid er ikke lek, slår hun fast.

- Barnehagene skal uansett arbeide med rammeplanens fagområder. Hvorfor ikke planlegge det slik Læringsverkstedet gjør?

- Små barn lærer ikke ut fra konstruksjoner. Men når de leker, oppstår ulike behov, for eksempel for å reise bort. De trenger en buss. Hvor mange stoler må de hente, for at alle kan få plass? De ansatte må være så tett på leken at de kan koble seg på i slike situasjoner og arbeide med fagområdene på den måten.

- Hvilket ansvar har barnehageansatte for å presentere små barn for ting som de ikke kan hente ut ifra egne interesser?

- Vi har plikt til å gi dem noe å leke med, både fysisk og idémessig. Når lekekonseptet er i ferd med å være ferdiglekt, må vi hjelpe til med å finne innganger eller gjenstander som kan vitalisere leken, sier hun, og fortsetter:

- Ellers er det særlig i kulturformidling at de ansatte tar initiativ. Her knytter de ofte an til lokale forhold. I Innlandet, der jeg bor, tror jeg at det til enhver tid er minst en barnehage som arbeider med viser og historier av Alf Prøysen.

- Foreldre kan synes det er trygt at barnehagen arbeider gjenkjennelig med ferdigheter barna vil få bruk for på skolen. Politikere er opptatt av at det skal være sammenheng mellom barnehage og skole. Er ikke Læringsverkstedets opplegg et svar på det disse gruppene ønsker?

- Å diskutere barnehagepedagogikk er legitimt. Problemet er at Læringsverkstedet ikke diskuterer. Konsernledelsen lager et opplegg, og så bestemmer den at slik skal det være. Opplegget presenteres bare i generelle rammer. Hvordan det praktiseres mer detaljert, holder de ganske tett om, sier Fehn Dahle.

Overfor Utdanning understreker Hanne Fehn

Dahle at de store kjedene arbeider temmelig likt, og at Læringsverkstedet ikke skiller seg vesentlig fra de andre.

Ikke for alle

Utdanning har sett på stillingsutlysninger for pedagogstillinger i Læringsverkstedet. I de aller fleste står det om god tilgang på kurs og faglig oppdatering i Læringsverkstedets regi. Blant krav til den som ansettes er å påse at barnehagen drives i samsvar med Læringsverkstedets verdiplattform, etterlevelse av Læringsverkstedets kvalitetsstandard "Trygghet – Varme mennesker – Faglig best", og å identifisere seg med Læringsverkstedets verdier.

– Informantene mine fortalte at på slike kurs blir det understreka at det ikke er for alle å arbeide i Læringsverkstedet. Dermed sies det også at den som ikke vil arbeide slik, bare kan slutte, sier Hanne Fehn Dahle.

Når Utdannings kilde får spørsmål om hvorfor hun ikke finner en ny arbeidsgiver, svarer hun slik:

– Jeg leser stillingsannonser hver dag. Men i mitt område er det bare de store kjedene som annonserer. Frittstående private barnehager blir kjøpt opp av kjedene. Annonserer kommunen, virker det som om du må ha svært lang ansiennitet for å være aktuell, sier hun.

18 informanter

Til doktoravhandlinga har Hanne Fehn Dahle intervjuet 18 barnehagelærere fra de fire store kjedene.

– Hvordan kan det bli troverdig forskning med så få informanter?

Spørsmålet går til Tom Are Trippestad. Han var opponent under disputasen og professor i pedagogikk ved Høgskulen på Vestlandet

– Vi kan bruke få intervjuobjekter hvis vi vil gjøre en kvalitativ studie som skal gå i dybden eller utfylle en problemstilling, sier han.

Trippestad erkjenner at få informanter reduserer muligheten til å generalisere resultatene, men understreker at funn fra få informanter allikevel kan være representative.

– Dessuten er intervjuene bare én av kildene i denne avhandlinga. Dahle har blant annet også undersøkt hvordan pedagogikken presenteres på nettet og i årsplaner. Sammen danner elementene en helhet, sier Tom Are Trippestad.

– Full metode

– Hanne Fehn Dahle bygger etter det jeg kan se konklusjonene sine på fem misfornøyde blant våre 5000 ansatte, noe som er et særdeles lite grunnlag av informanter, sier Trude Sydtangen.

Hun er daglig leder i Læringsverkstedet.

– Barnehagelærerne våre har full metodefrihet. Det som ikke er lov i våre barnehager, er å ikke holde høy kvalitet, sier hun.

Det viktigste for kvaliteten i Læringsverkstedets barnehager er, ifølge Sydtangen, det de kaller deres hjertekultur. Kulturen skal preges av raushet og varme, der hvert enkelt barn opplever at de har betydning for fellesskapet.

– Hvorfor sier da Dahles kilder og Utdannings primærkilde at alt er så styrt at de ikke får brukt lærerutdanninga si?

– Det forstår jeg ikke. Jeg kan bare be de som opplever det slik om å snakke med oss. Vi skal ikke ha det slik.

– I stillingsannonser skriver dere ofte at pedagogene skal påse at barnehagen drives i samsvar med Læringsverkstedets verdiplattform, etterleve Læringsverkstedets kvalitetsstandard og «identifisere deg med Læringsverkstedets verdier». Hvorfor det, når de har høyskoleutdanning i praktisering av barnehagens rammeplan?

– Rammeplanen er naturligvis grunnlaget. Men vi setter dekkulturen høyt. Pedagogene danner et nettverk som deler ideer og erfaringer. All utvikling skal skjer nedenfra, sier Sydtangen.

– Dette er ikke minst viktig med bakgrunn i at den store forskningsbaserte undersøkelsen Goban konkluderer med at kvaliteten i flertallet av norske barnehager ikke er så god som man forventet, legger hun til.

– Lek skal prege hele dagen

– På nettet skriver dere mye om lekende læring, men lite om frilek. Forskerne bak Goban sier kvalitetsforbedringa bør være mer frilek og mindre voksenstyrt aktivitet. Er ikke det det motsatte av slik dere arbeider?

– All læring hos oss skjer gjennom lek og bygger på lek og samspill. Frileken har en naturlig plass. Vi har lek i stammen for alt vi gjør, og det skal prege hele dagen. Vårt barnesyn er at vi er likeverdige og at barnet er kompetent. Barns medvirkning er «kjernen» i alt vårt arbeid og knyttes sammen med barns egenverd og dannelse. Barn skal ha en «stemme» som blir hørt i deres egen hverdag.

– Dere sier lite om barns rett til medvirkning på nett.

frihet i Læringsverkstedet

Hvordan ivaretas den?

– Vi kan ikke sitte i konsernledelsen og definere medvirkning. Det håndteres i den enkelte barnehage.

– «I det pedagogiske konseptet vårt er rammeplanens sju fagområder satt sammen til fem fagtemaer, som legges inn i et pedagogisk ukeprogram i hver enkelt barnehage», skriver dere på nettet. Er det ikke et imperativ i formuleringa?

– Å lese det slik er å ta setninga ut av sammenhengen. Rammeplanen setter ramma for arbeidet i barnehagen, og vi vet at gode barnehager drives lokalt. Men det er ingen motsetning mellom arbeidet med rammeplanen, som sier hva man skal gjøre, og at barnehagene må finne ut hvordan de skal gjøre det. Vi har delekultur og en utvikling nedenfra. Den som har skoen på, vet selv best hvor den trykker. Vår pedagogikk er et helhetlig rammeverk med utgangspunkt i rammeplanens føringer og målsettinger. Derfor kan vi ha en god delekultur på tvers av barnehagene.

Inviterer til diskusjon

– Fagtemaene deres har hver sin dokke som skal være med på aktivitetene. Hvorfor det?

– Læringsvennene er en konkretisering og en synliggjøring for barn. De skaper nysgjerrighet, engasjement og utforskertrang, og er ett av mange verktøy som barnehagene kan bruke.

– Dahle sier til Utdanning at det er legitimt å diskutere barnehagepedagogikk, men at dere ikke vil diskutere, bare bestemme. Hva er din kommentar?

– At hun tar feil. Sammen med alle våre ansatte deler vi tanker, erfaringer, refleksjon og ideer. Vi ønsker å diskutere barnehagepedagogikk med alle, men vi vil ha en god diskusjon med åpenhet, ikke ut fra en avhandling som baseres på fem anonyme kilder. Dahle har ikke vært i noen av våre barnehager og heller ikke snakket med oss. Jeg inviterer gjerne Dahle til diskusjon hos oss.

– Ifølge Dahles informanter sier dere på samlinger at å arbeide i Læringsverkstedet ikke er for alle. Stemmer det?

– Ja, om du tar bort «Læringsverkstedet». Det er ikke

Hjertekulturen i Læringsverkstedet preges av raushet og varme, understreker Trude Sydtangen. Illustrasjon fra Læringsverkstedets pressepakke.

for alle å jobbe i barnehage. Du må ha hjerte for det.

– Utdannings kilde sier arbeidsmetoden gjør at barna blir sittende for mye i ro. Hva sier du til henne?

– At det er leit om det oppleves slik. Dette bør kunne ordes med annen organisering. Vi hjelper gjerne med å se på organiseringa.

– Voksenstyrte aktiviteter er svært synlige når dere presenterer pedagogikken på nettsidene. Likevel insisterer du på at pedagogikken ikke er voksenstyrt. Hva er det da som skiller deres pedagogikk fra en hvilken som helst annen barnehage?

– Vi fokuserer på systematisk arbeid og et godt læringsmiljø der alle barn blir sett og inkludert. Systemene våre skal bidra til forenkling i barnehagen og frigjøre tid til å være sammen med barna i hverdagen. Gjennom lærende nettverk bygger vi kompetanse, læring og kvalitet, noe som er en fordel ved å være del av en stor kjede, sier Trude Sydtangen.

«Systemene våre skal bidra til forenkling i barnehagen og frigjøre tid til å være sammen med barna i hverdagen.»

Trude Sydtangen, daglig leder i Læringsverkstedet

«De fleste samtaler består av en rekke små monologer.»

Stig Johansson, svensk forfatter (1936–)

● Sommerskole

Skal dekke 5000 barns faglige behov i sommer

Mange elever har mistet verdifull læretid grunnet pandemien. Regjeringen har bevilget en halv milliard kroner til sommerskole.

Forskning viser at tilbud som sommerskole motvirker læringstapet mange barn får av en lang ferie. Det gjelder særlig barn som ikke opplever så mye nytt i ferien. Kurstilbyderen Forskerfabrikken bidrar ved å arrangere sommerskoler i hele landet sommeren 2021. I «Sommerlab» skal barna få barna bygge egen solcellebil, teste ut metoder for å rense vann, samarbeide om å knekke koder og lage maskiner av resirkulert emballasje.

Kommunene må selv søke om å få bevilget midler til å sette opp sommerskoler før 19. mars. Sommerlab er for barn som skal begynne i 5.–7. klasse til høsten, 9–12 år. Kursene varer fem dager og arrangeres i uke 25, 26, 31 og 32. ©NTB

Deltakere på Forskerfabrikkens Sommerlab.

FOTO FORSKERFABRIKKEN / FRANK HOLM

● Høyere utdanning

Nyvalgt rektorat ved Universitetet i Oslo

Rektor og prorektor ved Universitetet i Oslo (UiO) neste fire år blir Svein Stølen og Åse Gornitzka. I sin valgplattform vektlegger de blant annet åpenhet, bredere deltakelse og mer forenkling i hverdagen og å styrke internasjonalt samarbeid innen forskning og utdanning. Stølen er professor i kjemi og har vært UiO-reaktor fra 2017. Gornitzka er professor i statsvitenskap, har vært viserektor for forskning og internasjonalisering fra 2017 og blir prorektor for samme område. ©NTB

● Videregående opplæring

I Viken fylkeskommune vil man med en ny app gjøre det enklere for elever å ta kontakt med helsetjenesten.

FOTO KOPLING AS

Helsehjelp til Viken-elever via ny app

Nå kan alle elever i videregående opplæring i Viken få elektronisk helsehjelp ved å laste ned appen «Elevtjenesten» på Google Play eller App Store og velge elev- og helsetjenesten.

– Elevene forteller oss at det viktigste for å søke hjelp, er at hjelpen er enkel å finne. Derfor gjør vi tilgangen til noen å snakke med digital. Appen skal ikke erstatte direkte kontakt, men senke terskelen for å ta kontakt, sier fylkesrådsleder Tonje Brenna (Ap) i en pressemelding fra fylkeskommunen.

● Språk

Nynorskstipend til yoga

Ingvild Skodvin Prestegård får stipend på 50.000 kroner fra Noregs Mållag for å utvikle materiell om yoga på nynorsk.

– Dette prosjektet er spennende fordi det vektlegger så klårt at eit godt språk er eit tydeleg, nært og konkret språk. Det er eit bidrag til å opne opp for nynorsken på eit nytt område, seier Peder Lofnes Hauge, leiar i Noregs Mållag.

Skodvin Prestegård er utdanna sosialantropolog frå UiB med spesialisering i meistring. Ho er yogainstruktør i Bergen.

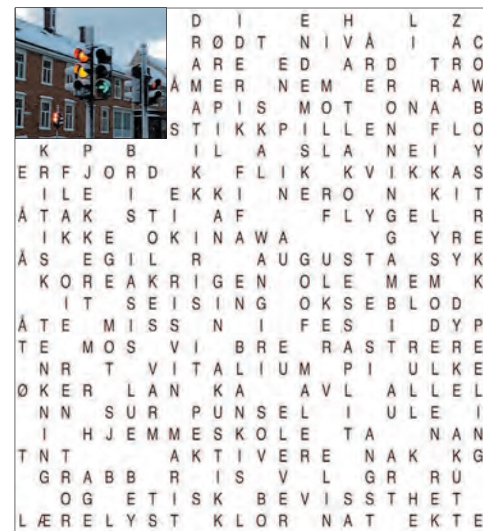
Kvart år deler Noregs Mållag ut to nynorskstipend på 50.000 kroner for å fremje nynorsk på alle samfunnsområde.

Yogainstruktør Ingvild Skodvin Prestegård får 50.000 kroner til materiell om yoga på nynorsk. Her har ho fått blomar òg.

FOTO JANNICA LUOTO

● Kryssordløsning

Vinnarane av kryssordet i Utdanning nr. 04/2021 er: Ingrid Svidal, Drammen, og Berit Harnæs Sive-sind, Oslo. Dei vil få tilsendt kvar sin boksjepp på 500 kroner. Vi gratulerer.

● Latvia

Pandemi-tiltaka tyner latviske lærarar

Sju av ti lærarar seier dei har svært stort arbeidspress under pandemien.

TEKST Harald F. Wollebæk

Det går fram av ei undersøking som den latviske lærarorganisasjonen LIZDA nyleg har utført, skriv avisa Diena. To av tre svarer at dei held på å verte utbrende, og rundt halvparten tenkjer på å forlate yrket. Berre 23 prosent meiner arbeidsmengda i samband med fjernundervisning er balansert, og nesten alle svarer at dei treng meir tid for å bli gode nok til slik undervisning. I ei høyring med utdanningskomiteen i nasjonalforsamlinga fortalde læraren Inese Pucite at arbeidsveka gjerne blir på 65 timar, og at i tillegg til undervisninga tek konsultasjonar med foreldre og elevar mykje tid.

– Dersom ein deler lønna på talet arbeidstimar, vert læraryrket det lågast lønte i landet, sa ho.

Leiaren for LIZDA, Inga Vanaga, seier til Utdanning at undersøkinga syner at mange lærarar er i ferd med å verte utbrende. Samtidig meiner ho pandemien har forsterka allereie eksisterande problem for latviske lærarar: overbelasting, tilleggsoppgåver, manglande profesjonell støtte og likesæle frå politikarane overfor lærarane.

«Det er eit akutt behov for å tilby lærarar psykologisk oppfølging, endre politikarane sine

ILL FOTO SOUTH_AGENCY/ISTOCK

haldningar og endre systemet for fastsetting av arbeidsmengd og løn», skriv ho i ein e-post.

I ein e-post til Utdanning understrekar Utdanningsdepartementet i Latvia at pandemien har ført til ekstra press på lærarane. Departementet vil tilby lærarar både psykologisk støtte og rådgjeving

i fjernundervisning. Undervegs i pandemien har det vore mogleg å tilpasse kor mykje elevane må lære. I januar vart det gjeve ein lønsbonus til tilsette i spesialskular og barnehagar. Desse har i stor grad vore opne, medan skulane stort sett har vore basert på fjernundervisning sidan i haust.

● Oman

Utanlandske tilsette blir skifta ut

Meir enn 2000 utanlandske lærarar i Oman er blitt erstatta med lokale lærarar, ifølgje arbeidsdepartementet i det arabiske sultanatet. Planen for skuleverket er ifølgje departementet å byte ut til saman 2469 lærarar i første omgang, skriv avisa Gulf News i nabolandet Dei sameinte arabiske emiratane. Dette er ein del av ein plan for å tilsette fleire av landets eigne statsborgarar i stillingar som utlendingar no har, som vart vedteken allereie i 1988. Ifølgje styresmaktene er i dag 85 prosent av lærarane omanske borgarar.

Oman er eit eineveldig monarki og ligg heilt aust på den arabiske halvøya, med litt i underkant av fem millionar innbyggjarar. Landet har ei rekkje

I Oman finst det mellom anna skular for indiske barn, som denne i hovudstaden Muskat.

FOTO WIKIMEDIA COMMONS

skular for barna til utlendingar som arbeider i landet for ein avgrensa periode.

● Belgia

Nei til å prioritere lærarar

Folkehelseministeren i Belgia, sosialdemokraten Frank Vandenbroucke, seier nei til å prioritere covid 19-vaksinering av lærarar.

– Det er ikkje ved å vaksinere lærarar at vi avgrensar smitteutbrot i skular, fordi dette er utbrot som utviklar seg blant barna, seier han til TV-stasjonen RTL-TV.

Dette var eit svar på ei oppmoding frå utdanningsministrane til dei tre offisielle språksamfunna i Belgia; det flamske, franske og tyske. Ifølgje avisa Brussels Times har det vore ein aukande trend i Belgia at barn tek med seg smitte frå skulane heim til foreldra, som i sin tur smittar kollegaer dersom dei ikkje har heimekontor.

● Eleven

Ali Mohammed (38)

Forfatter, foredragsholder og tospråklig fagarbeider.

Forfatter av boka «Griseflax – norske ord og uttrykk på somali».

● Læreren

Torger Eriksen (75)

lærer ved Bamble voksenopplæring 2002–2015. Lærer i ungdomsskolen fra 1969.

Læreren som lyttet, lærte Ali mest

– Han forsto betydningen av å lytte før vi begynte med grammatikken, sier forfatter Ali Mohammed om sin lærer fra voksenopplæringen, Torger Eriksen.

TEKST Kirsti Hovland FOTO Tom-Egil Jensen

Torger Eriksen (75) skvatt da den tidligere eleven han bare hadde vært vikarlærer for, sto på døren en mandag i vinter og fortalte at han hadde pekt ham ut som sin favorittlærer til Utdanningsintervjuerie. Ali Mohammed hadde ikke telefonnummeret hans, men visste hvor Eriksen bodde og oppsøkte ham på «gamlemåten». Ville han være med på elev-lærer-intervjuet?

– Det var jo bare noen enkeltdager iblant jeg var vikar i klassen din. Derfor er det jo helt overveldende å bli invitert til dette og få høre at jeg har hatt så stor betydning, sier Torger Eriksen.

– Du forsto at når man kommer som kvoteflyktning og har 100 andre problemer i hodet, er kanskje ikke det å bli drillert i ubestemt og bestemt form eleven bør bli utfordret i med en gang. Eleven tenker kanskje på moren sin som er syk i hjemlandet og helgen som ligger foran en, uten at man har noen å være sammen med, sier Ali Muhammed, som har fått stor oppmerksomhet med boka «Griseflax – norske ord og uttrykk på somali».

De møtes på Bamble videregående skole, avdeling Croftholmen, der Ali Mohammed i dag jobber som tospråklig fagarbeider. Den holder hus i en gammel herskabelig trebygning i nasjonalromantisk sveitserstil ved Langesundfjorden i Vestfold og Telemark fylke. Ved skolen legges det stor vekt på

inkludering, med blant annet tilbud til elever som trenger særskilt tilrettelegging.

– Du hadde jo litt griseflaks også, som fikk jobb på en skole som har en så positiv tenkning og med så flinke lærere, sier Torger Eriksen, ikke uten hentydning til tittelen på boken som virkelig har fått Ali Mohammed frem i rampelyset. Ali var blant annet gjest i TV-programmet «Lindmo» en fredagskveld i vinter. Det er en eksponering som ikke er alle ordbokforfattere forunt.

– Bli kjent med mennesket først

Men mest griseflaks mener Ali han hadde som fikk oppleve Torgers metode, etter at han kom alene til Norge vinteren 2012, som kvoteflyktning fra Somalia.

– Torger ble en ventil. Han var en du kunne komme til med alt du hadde i hodet ditt. Når du ikke har venner i Norge, folk ikke snakker til deg, og du føler deg helt på jordet, føltes det så godt å møte en som Torger. Følelsen av å bli lyttet til, en som brukte god tid på å bli kjent med deg. At vi hadde kontakt. At det også kunne være spøkefullt. Det var et ekte nærvær, som blir så viktig for en elev som ikke har hodet sitt på plass, fordi det er så mye annet grunnleggende som bekymrer og opptar deg, forteller Ali.

Det ble et hjertelig gjensyn mellom Ali Mohammed (38) og Torger Eriksen (75). – Torger hadde utradisjonelle måter å undervise på. Han lyttet. Det roet meg veldig i en periode der jeg var helt ny og alene i et fremmed land, sier Ali.

Torger lytter og forklarer sin metode:

– Jeg var opptatt av å fortelle hvem jeg selv var. Om elevene skjønte at jeg var åpen, ble det lettere for dem å si noe om seg selv. Det er ikke lett å kommunisere om man ikke finner veier til å skape trygghet, sier han.

Selv begynte Torger som lærer i voksenopplæringen i 2002, etter 33 år i ungdomsskolen.

– Jeg var nysgjerrig på noe nytt. Litt av årsaken til at jeg ønsket meg til voksenopplæringen, skyldtes Tom Burholt, som den gang var rektor der. Han var en flott fyr, som hadde denne tilnærmingen til flyktninger som elevgruppe: «De må lande først», forteller Eriksen.

Dette ga grunnlaget for hans egen metode som ble så avgjørende for Ali:

– Når man møter traumatiserte elever, begynner du ikke med norsk grammatikk. Du må først bli kjent med dem som de menneskene de er. Men det kan være utfordrende. Du møter en elevgruppe som er alt fra analfabeter til dem med mastergrad. Flyktninger er ingen homogen gruppe. Jeg så i

Ali en elev som på svært kort tid hadde lært seg grunnleggende norsk og som ble en ressurs vis-à-vis andre elever.

– Si ja til muligheter

Fra Ali landet i Norge i januar 2012 til han begynte på voksenopplæringen en måned senere, hadde han lært seg så mye norsk at Torger mener han snakket språket godt allerede etter noen få uker.

Ali Mohammed er selv veldig klar på sin tilnærming for både å lære og å bli integrert. I dag driver han også et enkeltmannsforetak og holder foredraget «Hvordan lykkes som flyktning?» på videregående skoler.

– Jeg er opptatt av å formidle hvordan man skal navigere, skaffe seg et liv i Norge, sier Ali, som ikke minst er opptatt av å formidle at dette handler om å si ja til muligheter.

– Du lærer ikke norsk ved å holde deg til dine landsmenn. Du må finne andre arenaer.

Ali var selv som elev ved voksenopplæringen utplassert i jobbpraksis ved Stathelle barneskole

da han helt tilfeldig fikk tilbud om jobb ved Croft-holmen.

– Helt «ut av det blå» fikk jeg høre at de jaktet på en tospråklig assistent. Jeg fikk jobben, og slik fikk jeg en helt annen kontakt med nordmenn. Plutselig øvelseskjørte jeg med tre-fire lærere, fikk leid bolig via lærere og så videre. Jeg følte meg inkludert fra dag én.

Ali skrev boken «Griseflax» fordi han selv ble forvirret av norske ord og uttrykk han ikke klarte å sette i kontekst.

– Den gjorde at jeg følte meg utenfor pausepausen, forklarer Ali.

Lærer Torger ser på sin tidligere elev og er takknemlig for attesten han denne dagen har fått av en elev han kun hadde kontakt med som vikar, og over at dette har satt varige spor.

– Jeg er evig takknemlig over å få høre dette. Det betyr mye for selvfølelsen min. Og jeg tenker at ved å være nysgjerrig på fremmede mennesker, får man så mye tilbake.

Steile fronter om ny r

Lektor Åge Hvitstein mener fullføringsreformen vil føre til mer overflatelæring og større forskjeller. – Feil. Nå får elevene gå i dybden, svarer kunnskapsminister Guri Melby.

TEKST Kaja Mejlbo

– **Jeg er redd** at denne reformen ender i overflatelæring; det motsatte av målet med hele fagfornyelsen. Nå har vi lagt ned to års arbeid med nye læreplaner. Jeg er lei av å jobbe med ting som ikke blir gitt en sjanse, sier Åge Hvitstein.

Han er klubbleder i Utdanningsforbundet og lektor ved Sandefjord videregående skole.

Fredagen før påskeuka, 26. mars klokken 12.00, la kunnskapsminister Guri Melby frem «Fullføringsreformen», regjeringens reform for videregående skole.

Kl. 16.36 samme dag tvitret Hvitstein: «For første gang i min lærerkarriere tenker jeg at det er greit å finne på noe annet».

– Ja, det ble skrevet i affekt. Men det er faktisk noe jeg vurderer, sier han nå.

Det Hvitstein og mange lærere med ham reagerer på, er regjeringens planer om å kutte i fellesfagene; de obligatoriske fagene i videregående.

Ifølge Melby vil regjeringen verne om norsk, engelsk og matematikk, men så skal elevene få velge blant fag å fordype seg i. I tillegg vil regjeringen opprette et nytt obligatorisk fag som skal gi elevene grunnleggende historisk og kulturell innsikt.

Det er Hvitstein mer enn skeptisk til.

– Denne meldingen rokker ved hele samfunnsoppdraget til skolen. Det er bekymringsverdig. Jeg frykter at vi vil ende opp med større forskjeller, rene A og B-lag i allmennkunnskap, sier han.

– Høres det ikke litt forlokkende ut med elever i historietimen som virkelig ønsker å fordype seg i faget?

– Alle bør ha den dybdelæringen. Jeg er villig til å diskutere organiseringen av fagene. Kanskje noen av bør flyttes til videregående trinn 2, slik at elevene også får velge fag første året, og videregående ikke oppleves så likt ungdomsskolen. Men jeg er sterk motstander av å fjerne helt sentrale fag, selve grunnmuren, og tro at man kan erstatte det med et hybridfag med store vyer.

– Skolens samfunnsoppdrag tas ikke på alvor med stortingsmeldingen, mener lektor Åge Hvitstein.

«For første gang i min lærerkarriere tenker jeg at det er greit å finne på noe annet.»

Åge Hvitstein
på Twitter

Hvitstein er redd man vil få motefag og at noen elever vil velge minste motstands vei.

– Det er snakk om 15-åringer. De velger ikke alltid det de burde. Jeg frykter feilvalgene og konsekvensene det vil få, sier han.

Sandefjord-pektoren har mange spørsmål han gjerne vil ha svar på. Utdanning tok med dem og et knippe andre til kunnskapsminister Guri Melby.

Mindre tid på fellesfag

– Vi har flere utfordringer i videregående skole som vi må løse. Det handler om frafall og om at vi får mange tilbakemeldinger, både fra studenter og universiteter og høyskoler, om at elevene ikke er studieforberedt selv etter at de har fullført studieforberedende. De er ikke godt nok trent

reform

Kunnskapsminister
Guri Melby håper
hennes tiltak skal få
flere gjennom
videregående.

i kritisk tekning eller i å skrive eller lese lengre akademiske tekster, sier Guri Melby.

– Dessuten etterlyser mange elever et større skifte mellom ungdomsskolen og videregående. Dette ønsker vi å løse med å se på fag- og timefordelingen i videregående. Vi mener også at elevene blir mer motivert om de får velge mer selv.

– *Hvorfor ikke nøye seg med å se på organiseringen av fagene, slik Hvitstein også skisserer?*

– Vi er tydelige på at vi ønsker at elevene på studieforberedende skal bruke mindre tid på fellesfagene enn de gjør i dag, nettopp for at de skal kunne gå i dybden og bli studieforberedt. I dag bruker de om lag 67 prosent av tiden sin på fellesfag på studieforberedende program. På yrkesfagene er tallet cirka 30 prosent. I den prosessen vi nå leg-

«Vi får mange til-
bakemeldinger om
at elevene ikke er
studieforberedt selv
etter fullført studie-
forberedende.»

Guri Melby,
kunnskapsminister

● Regjeringen vil:

- At alle som begynner i videregående opplæring (vgo) skal ha rett til opplæring frem til studie - eller yrkeskompetanse
- gi en plikt til å jobbe systematisk og forebyggende med elever som står i fare for å stryke i fag
- at alle elever som har kort botid og svake norskferdigheter skal få et overgangstilbud når de starter i vgo
- ha en plikt til å samarbeide om overgangen mellom grunnskole og vgo
- ha en plikt til å følge opp elever med fravær
- gi skolene økt kompetanse i å forebygge psykiske vansker
- gi oppfølgingstjenesten i oppgave å jobbe forebyggende mot frafall og utvide målgruppen til og med 24 år
- lage en strategi for at elever med nedsatt funksjonsevne skal få et bedre tilbud
- sette i gang en større prosess for å komme frem til en ny fag - og timefordeling
- at elevene skal få mer fordypning, mer relevant opplæring og mer valgfrihet
- at alle elever skal ha norsk, matematikk, engelsk – og et helt nytt fag, et fag for fremtiden
- åpne for mer variasjon mellom utdanningsprogrammene
- videreutvikle og forbedre vurderingsordningene
- ha tiltak for at flere skal få læreplass
- ha en rekvalifiseringsrett/mulighet til å ta flere fagbrev
- ha en rett til læreplass eller et likeverdig tilbud
- styrke kvaliteten på tilbudet om å ta fagbrev i skole, slik at det blir et likeverdig tilbud
- foreslå en utvidet rett som gir voksne mulighet til å komme tilbake til vgo for å fullføre og bestå
- legge til rette for at opplæring for voksne blir bedre tilpasset voksnes behov og livssituasjon
- gjøre modulstrukturert opplæring til hovedmodell for opplæring for voksne

FOTO: HÅKON MOSVOLD/LARSEN/NTB

Guri Melby måtte beklage en uttalelse til VG om «mindre fag», men står på sitt: Antall fellesfag i videregående skole skal bli færre.

«Vi vil at fellesfagene skal bli mer yrkesretta.»

Guri Melby,
kunnskapsminister

ger opp til må vi spørre oss hva som er nødvendig for å ivareta skolens allmenndannende oppdrag, og hva som er nødvendig for å gjøre elevene klare for videre studier.

Melby sier hun tror regjeringens forslag er blitt oppfattet som mer konkluderende enn det er.

– Vi har sagt at vi skal ha minst fire fellesfag: norsk, engelsk og matematikk i tillegg til et nytt fag der alle elever får en introduksjon til historie, samfunnsfag, kultur og religion. Men vi har ikke konkludert på hvor mange fag vi skal ha, hvilke fag som skal være valgfrie eller hvordan de skal organiseres. Det er dette vi inviterer lærere og fagfolk til å være med å utrede, sier hun og fortsetter:

– Det er ingen tvil om at elevene lærer mye nyttig i historie- og religionstimene, men vi må spørre oss om hvilken rolle videregående opplæring skal ha og hva elevene trenger for videre utdanningsløp. Gjør vi noen av dagens fellesfag om til programfag, tror jeg dessuten det kan løfte fagene og gjøre dem enda viktigere.

– Ingen grunn til å frykte overflatelæring, mener du?

– Nei, reformen legger til rette for det motsatte: mer dybdelæring og at flere fag ses i sammenheng.

Økt motivasjon

Et uttalt mål for regjeringen er at flere, så mange som ni av ti, skal fullføre videregående skole. I dag blir 78 prosent av elevene uteksaminert. Ved studieforberevende fullfører så mange som 85 prosent av elevene på fem år. På noen yrkesfag er tallet derimot nede i 50 og 60 prosent.

– Så hvorfor en reform som handler så mye om studieforberevende?

– Mange av tiltakene er egentlig rettet mot

yrkesfag, men debatten har dreid seg mest om studieforberevende. Det håper jeg endrer seg, sier Melby og ramser opp hva regjeringen ønsker:

– Vi vil at fellesfagene skal bli mer yrkesretta. Vi vil ha mer skreddersydde opplegg og gi elevene rett til læreplass eller tilsvarende toårig tilbud på skole. Det vil gi yrkesfagene et betydelig løft.

– Vet dere at mer valgfrihet vil gjøre at flere fullfører?

– Det er ikke løsningen alene, men det kan være nyttig. For en del elever vil det å kunne velge fag, øke motivasjonen. For de som ikke ønsker å velge kan ferdige pakker være en løsning. .

– Hva om elevene velger feil?

– Målet vårt er at det ikke skal være snakk om feilvalg som gjør at noen ikke kommer inn på høyere utdanning. Nettopp derfor må vi involvere representanter fra den sektoren når vi skal se på fag- og timefordelingen. Vi kan ikke risikere at elever ikke regnes som forberedt for noen studier om de ikke har hatt fordypning i utvalgte fag.

Hva valgfriheten vil ha å si for skolene og lærernes arbeid, har ikke kunnskapsministeren alle svarene på ennå.

– Men det er fullt mulig for oss å definere en base av fag som alle skoler må tilby. I dag har alle fylkeskommuner for eksempel plikt til å tilby alle fellesfag. Jeg er veldig opptatt av at ingen av fellesfagene skal forsvinne ut av skolen, sier Melby.

– Hva om ingen velger historie eller fransk et år? Hva skal de lærerne gjøre da?

– I stortingsmeldingen er vi tydelige på at ingen lærere skal bli overflødige så dette er spørsmål vi må søke svar på i utredningen. Men helt ærlig tror jeg ikke det blir noe problem. Både språk- og samfunnsfag er populære blant elevene, svarer Melby.

**Som medlem i Utdanningsforbundet
får du bladet Utdanning og ett
valgfritt tidsskrift**

Du kan velge mellom tidsskriftene:

Første steg (for barnehage), **Bedre Skole** eller **Yrke**.

Du kan også abonnere på fagbladet

Spesialpedagogikk til medlemspris. Bladene utgis
både i papirutgave og som e-blad.

**Du kan bestille og endre dine abonnement her
(for medlemmer):**

Min side: udf.no/min-side/mine-abonnement

Medlemsservice: medlem@udf.no / Tlf. 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?

E-post: abonnement@utdanningsnytt.no

Ludvig Vea

Yrkesfaglærer og matematikk-
faglærer, Åkrehamn vgs. i Karmøy
kommune.

– At elever får rett til å fullføre videregående opplæring med enten studiekompetanse eller yrkeskompetanse, synes jeg er et godt forslag. Også det at noen elever skal få mulighet til å bruke mer tid. Det har noen av våre elever behov for, sier Ludvig Vea.

Han er positiv til forslaget om at elever som ikke får læreplass skal få utvidet rett til fag- eller svennebrev i skole i et fireårig løp: – Det primære er selvsagt å skaffe nok læreplasser. Men også i dag tar noen få yrkesfagelever videregående trinn 3 i skole. De får ett år kortere tid på å ta fag- eller svennebrev. Så dette mener jeg er et veldig godt forslag, sier han.

Ragnhild Lied

Unio-leder. Ledet Lied-utvalget,
som så på struktur og innhold
i videregående opplæring.

– Jeg er glad for at regjeringen foreslår en rett til å fullføre og at de har med en rekvalifiseringsrett for voksne som for eksempel har behov for et ekstra fagbrev, sier Ragnhild Lied. Forslaget om færre fellesfag er hun derimot overrasket over.

– Det synes jeg er merkelig. I Lied-utvalget fant vi ut at mange elever ikke er godt nok forberedt på arbeidslivet eller godt nok studieforberedt. Men da er ikke svaret å senke kravene. Det vi ønsket, var å styrke innholdet både i studiespesialisering og yrkesfagene, ikke å senke kravene.

Hun skulle også helst sett at gjennomgangen av fagporteføljen var gjort før fagfornyelsen ble iverksatt: – Samtidig mener jeg utredningen må gjennomføres og debatten tas, sier Lied.

Edvard Botterli Udnæs

Påtroppende leder i
Elevorganisasjonen

– Fullføringsreformen er rett og slett godt politisk håndverk. Den tar elevene på alvor gjennom å foreslå fullføringsrett og større valgfrihet, sier Edvard Botterli Udnæs.

Men han mener det er selvmotsigende at regjeringen vil beholde fraværsgrensa.

– Et viktig mål med reformen, er at flere elever skal fullføre og bestå. Fraværsgrensa bidrar derimot til å skyve de svakest og mest sårbare ut, sier han. Udnæs er også overrasket over at lærere er kritiske til færre obligatoriske fellesfag.

– Det å gi elevene større mulighet til å velge fagkombinasjoner selv, vil gi økt eierskap, motivasjon og lærelyst, sier han.

Petit

Ole Foss

ILL. FOTO LYNNE MITCHELL / ISTOCK

En tidsreise

Ikke noe er som å reise på tur sammen! Men ikke noe er så sjeldent heller som å reise på tur sammen nå. Kong Korona har befalt: Reis minst mulig!

Javel, nei. Jeg er så heldig å ha ei mor som fortsatt bor hjemme hos seg selv og ikke har noen besøksrestriksjoner. Og vi er fra en by uten reiserestriksjoner som ligger langt nordvest, uten å presisere nærmere. Som ekstra bonus på generasjonsreisen tar vi med mors oldebarn og vårt barnebarn. Fin liten kohort på tre, dandert med bager, koffert, elektronikk, kosedyr, puter, matbokser og udefinerbare plagg for et halvt år. Vi skulle tross alt være borte i hele fire dager!

Barna våre lyttet på røde, små eventyrkassetter med samme innhold på begge sider på 1980-90-tallet. 2021 byr på Fabel, Storytel, Spotify og trådløs Carplay. Alt på stell! Men barnebarnet har på forhånd lastet ned flere filmer på nettbrettet sitt, så «Hysj, der fremme!». Ok, stillingen 0-1. Men jammen fikk vi ikke også smettet inn ei Arne Svingen-bok fra Fabel et par mil. «Da Lise måtte fise». Mye artigere enn gnålete Disney-kassetter noensinne har vært. Stillingen 1-1, til tross for sje-nerende overføringshakking mellom iPhone og bilens Carplay.

Tunnelmørket kom overraskende og brøt med faktumet at det var dag, og frøkna bak fikk grundig forklart den lange tida i mørket med at vi nå sparte tid.

Da vi var barn, noterte vi oss bilmerker, bilfarger, bilnummer og hjemfylke, men disse anakronismene falt i fisk rett før Tretten. Trettende, altså!

Ole Foss
skribent og humorist

FOTO PRIVAT

Stillingen 1-2. Ett er sikkert: Gnålete tekstdubbere har sin gullalder på Netflix, NRK Super og alt det andre ikke fullt så supre.

Men vitser, da? Jeg tok en først om han der svensken som ... oops, der forsvant poenget i skralende dubbestemmer der bak. 1-3!

Lunsj! Deilige hjemmelagede skiver med ymse pålegg i farta, for vi frekventerer ikke dyre og overbefolkede Circle K-stasjoner med roterende grillpølser nå, gjør vi vel? Sant?

– Må på do. Og så har jeg lyst på pølse.

Hmf! Circle K, dotur, pølse, pastiller og Bounty sjokolade. 1-4, og dette begynte å se stygt ut, hadde det ikke vært for all sprintingen.

Ah! Mellom Moelv og Hamar åpenbarte verdens flotteste firefelts motorveg seg. 2-4!

– Vet du det, da vi var små, så var vegene så ... Hallo?

Nei, nå hadde hun sovnet. Etter to-tre gasspedaltrykk og mye cruisekontroll var reisen til ende. Oldemor sto og ventet med den lille rullatoren sin, og smilet var det gamle gode. Kakene øg. Gamle. Og litt gode.

«Anakronismene falt i fisk rett før Tretten.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden
«Kjønnsskrammer»

Jeg kjenner ingen som motarbeider en forandring av lærebøkene. Men personlig vil jeg advare mot en forandring som gir barna en falsk framstilling av forholdene. At mor lager mat eller syr, er ikke diskriminerende, men at hun ikke blir valgt inn i kommunestyret eller til Stortinget. Eller at man i 1971 utnevner en regjering med bare én – sier og skriver én kvinne, og det attpåtil i et departement som skal avskaffes! (Fra redaktørens tilsvar til kritikk av en lederartikkel).

Norsk Skoleblad
nr. 17/1971

For 25 år siden
Enda bedre Esso-kort!

Lærerforbundet har gjennomgått avtalen med Esso Norge og har oppnådd følgende forbedringer:

* rabatten settes opp til 68 øre per liter bensin eller diesel (i tillegg til lokal rabatt)

* rabatt på fyringsolje 30 øre (ny)

* rabatt på parafin 25 øre (ny)

Det er per dags dato bare om lag 2200 medlemmer i Lærerforbundet som har kortet og dermed kan oppnå rabattene. Men det kan bli flere, 68 øre per liter blir 40 kroner for full tank, så da er det vel ingen grunn til å nøle?

Skolefokus nr. 7/1996

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Freistar russen med folkeskulen

Det er tid for å stake ut kursen vidare for russen 1952. I lokala til Handelsstanden i Trondheim tek representantar for ulike yrkesgrupper imot spørsmål frå moglege framtidige yrkesbrør og -syster. Og interessa for det lærarinne Randi Strand har å fortelje og vise fram, ser det ikkje ut til å vere noko i vegen med. Ifølgje museet er jentene som flokkar seg rundt henne (frå venstre) Grethe Sivertsen, Marie Hermann, Aase Marie Aas, Liv Melbye, Else Aamo, Kari Lilleeng og Jorunn Paasche.

Bøker

Aktuell bok OMTALT AV Ingeborg Tveter Thoresen

Med døden som tema

Dødsdikt

En antologi
ved Anne Østgaard
Cappelen Damm 2021
197 sider

Lærere må kunne svare på spørsmål og våge å samtale om døden med elevene sine.

Er døden et tema i skolen? Kan antologien «Dødsdikt» være en bok for lærere og elever?

Når seierherrene triumferende ankom Roma etter strid, er det sagt at en slave var satt til å hviske dem disse ordene i øret: «Memento mori», husk du skal dø.

Å ha døden som tema gir distanse til en eksistensiell erfaring og døden som realitet. Døden utfordrer. Vi møter alle andres død på ulikt vis, ut fra ulik alder og livserfaring, og med et spekter av følelser. Tanken på egen død er krevende, og noe vi kanskje vil unngå å tenke på eller snakke om. Men døden er unngåelig og det eneste sikre vi vet.

Vil kunne bidra til å få elever i tale

Som lærer hadde jeg døden som tema for både elever og studenter. Det engasjerte. De møter død, ikke bare i medieoppslag eller på film, men også i familie og blant venner. Da jeg var åtte og seksten år, mistet jeg bror og far. Erfaringene har vist meg hvor viktig det er at død ikke er tabu. Lærere må kunne forholde seg til barn og unge som møter død. De må kunne svare på spørsmål, våge å samtale om og gi rom for undring, tvil og fortvilelse, sinne og sorg. Barn kommer fra hjem med ulik livsorientering. Det krever tanke- og følelsesmessig beredskap.

At tekster om døden er viktige, viser følgende utsagn: «Å være døden bevisst gjør oss mer klar over hva og hvem vi verdsetter i livet.». Antologien utfordrer, også fordi noen dikt er ironiske og respektløse overfor døden. Selv om lærere ikke er bokens fremste målgruppe, vil den kunne bidra til å få elever i tale.

Til større fortrolighet med døden

Som gravferdstaler har Anne Østgaard behov for tekster om døden for ulike mennesker og situasjoner. Diktene hun har samlet, kan være til hjelp for andre gravferdstalere. Utvalget har stor bredde. Men boken er tiltenkt et større publikum. Østgaards forord gir varsel om det. Den er en bok om dødens mangfoldighet, ikke først og fremst

om sorg eller til trøst. Diktene er absurde, alvorlige, barske, bisarre, fortvilede, elegante og episke, groteske og gøyale, muntre og morsomme – tragiske og triste. Dødsdikt er «en håndrekning til en større fortrolighet med døden. Til flere og nanserte samtaler om døden, uavhengig av livssyn og tro», ifølge Østgaard.

Mennesker har til alle tider stilt spørsmål rundt liv og død. Filosofi, religion og vitenskap gir (u) mulige og ulike svar. Epikurs ord åpner boka: «Frykt ikke døden. For når du finnes, så finnes ikke den, og når den finnes, så finnes ikke du».

Dødsdikt er godt disponert i kategorier med egne overskrifter: Når døden banker på, Sorgmuntre dødsdikt, Siste reis, Folkeliv, Gravskrifter og minneord blant andre. Avsnittene markeres med en sort side og noen dikterord. Dette gir boka preg.

Dikt og små streif av tekster er fra 49 ulike stemmer, fra Håvamål til Lars Saabye Christensen og Gro Dahle. De er fra ulike land og tradisjoner. Noen av Østgaards egne dikt er tatt med, inspirert av danskenes «barske børnerim for viderekomne». Hun har også gjendiktet «En sang om døden» av salmedikteren og forfatteren Dorte Engelbretsdatter (1634–1716), som mistet syv av ni barn. Originalteksten gjengis i slutten av boka.

Lærere må kunne forholde seg til barn og unge som møter død. De må kunne svare på spørsmål, våge å samtale om og gi rom for undring, tvil og fortvilelse, sinne og sorg, skriver Ingeborg Tveter Thoresen i sin omtale av boken.

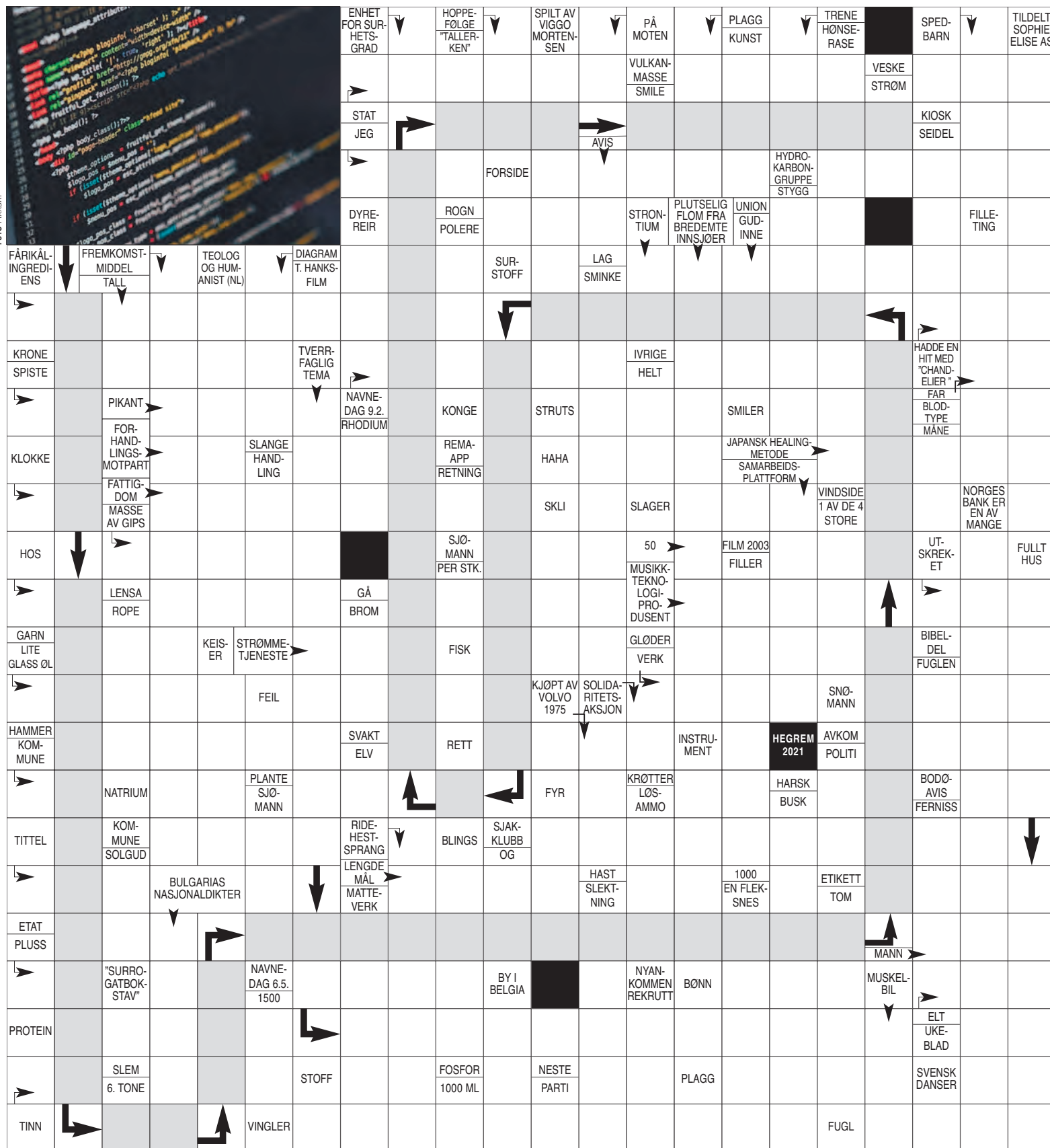
ILL. FOTO MARTINFREDDY/ISTOCK

kryssord

Innsending

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 27. april:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

FOTO PIXABAY

Gode skulebibliotek er viktige for elevane si

● **Karen Schmidt**
kulturformidlar ved
Ryfylkebiblioteket Strand

FOTO PRIVAT

● **Idunn Bøyum**
førstelektor, Oslo Met –
storbyuniversitetet

FOTO OSLO MET

Ei ny undersøking frå Ryfylke-biblioteka viser at skulane i liten grad set av løyvingar i budsjettet til skulebibliotek.

Ei **svensk kunnskapsoppsummering** viser at gode skulebibliotek med kvalifisert personale er viktig for elevane si læring og for skuleprestasjonar. Ein føresetnad er tett samarbeid mellom bibliotekar, lærar og skulens leing og ikkje minst eit breitt og variert litteraturtilbod. I forskrift til opplæringslova paragraf 21-1 heiter det at «Skolen skal ha skulebibliotek med mindre tilgangen til skulebibliotek er sikra gjennom samarbeid med andre bibliotek». Sjølv om mange skular har eit samarbeid med det lokale folkebiblioteket, betyr ikkje dette umiddelbart at kvaliteten på tenesta er god og at biblioteket har ressursar til å yte denne tenesta. Leiar i Norsk bibliotekforening, Vidar Lund, viser òg at folkebiblioteka har fått reduserte løyvingar år for år, noko som reduserer deira høve til å yte gode tenester til skulane.

Ein rapport frå Utdanningsdirektoratet viser at norske skulebibliotek ikkje tilfredsstiller alle kriterium til eit godt fungerande bibliotektilbod for elevane, som til dømes det å ha fagutdanna bibliotekar. Mange grunnskuleleiarar peiker på at skulebiblioteket har ei viktig rolle i å fremje leseglede. Mangel på kvalitativt gode skulebibliotek vert òg stadfesta i ei undersøking i Ryfylke-kommunane Strand, Sauda, Suldal og Hjelmeland frå hausten 2020. Nokre har eit skulebibliotek, andre oppfyller lovkravet gjennom samarbeid med folkebiblioteka, utan at det seier noko om kvaliteten på tilbodet. Korleis kan me saman sikra at elevane våre får det gode bibliotektilbodet dei har krav på?

Leselyst som mål

Skulebiblioteket skal støtte opp om elevane si læring. Fagfornyninga legg særleg vekt på å styrke djupnelæring, tverrfaglege perspektiv, utforsking og kritisk tenking, og fleire har peika på korleis skulebiblioteket er sentralt i dette arbeidet. Ei av dei viktige oppgåvene skulebiblioteket har, er å legge til rette for opplevingar av leselyst. Forsking viser at leselyst er viktig for elevar si styrking av både formell lesekompetanse, kunnskapsutvikling i andre fag og sosiale ferdigheiter. «Lesing er all lærings mor» seier skuleforskar Joron Pihl. For å inspirere til dette må elevane kunne 'bade i bøker': Litteraturtilbodet må vere mangfaldig, både med omsyn til innhald og nivå. Sjølv om skulebiblioteka og folkebiblioteka har ulike mandat, er dei

saman om arbeidet for å gje elevane eit variert og mangfaldig litteraturtilbod. Folkebiblioteka og skulane må difor arbeide saman om å skape lese-lyst, men korleis kan dette arbeidet gjennomførast på ein best mogleg måte?

I Oslo har dei laga ein ambisiøs plan for skulebiblioteka. Det står att å sjå om det vert tilført ressursar for å realisere desse. Glommasvingen skule i Sør-Odal (800 elevar) har ein skulebibliotekar i 100 prosent stilling. Rektor vel å investere i skulebibliotek «...for å øke leseglede og for bedre faglige resultater». Spangereid skule i Lindesnes kommune har satsa på skulebibliotek, og Line Hjøllup trekkjer fram korleis dei tilsette ved skulen er «måltrettete, systematiske og kollektive» i satsinga. Slik har skulen oppnådd både minska behov for spesialundervisning og betre resultat på nasjonale prøvar.

Undersøking i Ryfylke

Folkebiblioteka i Ryfylke opplever å bruke mykje ressursar på innkjøp av litteratur og litteraturformidling til skuleelevar og ser dette som ein viktig del av samfunnsoppdraget sitt. Likevel saknar dei eit meir formalisert og strukturert samarbeid med skulane og etterlyser større klarheit i korleis ressursfordelinga mellom folkebiblioteka og skulebiblioteka skal vere. Med støtte frå Rogaland fylkesbibliotek vart det hausten 2020 difor gjennomført ei undersøking av stoda til skulebiblioteka i grunnskulane i Strand, Sauda, Suldal og Hjelmeland.

For at elevane skal kunne «bade» i bøker treng ein budsjett som gjer dette mogleg. Berre ved to av dei elleve skulane i Ryfylke-undersøkinga har biblioteket ein eigen post i skulebudsjettet. Dette kan tyde på at eit stort fleirtal av skulane ikkje har høve til å kjøpe inn ny og aktuell litteratur i det omfang som skal til for at elevane skal kunne velje litteratur tilpassa deira interesse og nivå. I tre av folkebiblioteka går opptil halvparten av innkjøpsbudsjettet til bøker for barn. Mange folkebibliotek lagar bokkassar til skulane slik at elevane får tilgang på variert litteratur. Dette er ressurskrevjande. Til dømes leverte eitt av biblioteka mellom 16 og 20 bokkassar til skulane kvar skulemånad i 2019.

Om skulane ikkje kjøper inn ny litteratur til skulebiblioteka, krev det meir av folkebiblioteka, både

«Skulebibliotek-satsinga i norske skular må ikkje vere tilfeldig, men systematisk og målretta, fordi kvar enkelt grunnskuleelev har rett til eit godt bibliotektilbod.»

læring

når det gjeld innkjøp av nye bøker og stillingsressursar. Ein av biblioteksjefane i Ryfylke seier det slik: «Vi bruker store ressurser på elevene i grunnskolen. Dette meiner vi er en viktig del av jobben vår, men vi må ha ressurser til å håndtere dette».

Det er i liten grad sett av stillingsressursar til å bemanne skulebiblioteka. Dette varierer frå nokre få timar per veke (mellom omlag 4 til 9 prosent) på små- og mellomtrinnskular. Ein ungdomsskule er tilsynelatande relativt godt dekkja med over 30 timar bemanna opningstid, men denne er løna av det lokale folkebiblioteket. Storleik på skulane betyr lite for kva stillingsressurs som er sett av. Om ein reknar stillingsprosent per elev, har til dømes ein ungdomsskule nær tre gonger større skulebibliotekarstilling enn den andre ungdomsskulen i kommunen. Dette viser at det synast å vere store variasjonar når det gjeld i kva

grad skuleleiarane prioriterer skulebibliotek i sine budsjett. Skulebibliotek-satsinga i norske skular må ikkje vere tilfeldig, men systematisk og målretta, fordi kvar enkelt grunnskuleelev har rett til eit godt bibliotektilbod.

Saman om leselest

Ein måte å sikre kvalitet for kvar elev på, er å formalisere, konkretisere og synleggjere det arbeidet som vert gjort for å gje eleven eit godt bibliotektilbod og opplevingar av leseglede.

Ingen av dei fire Ryfylke-kommunane i undersøkinga har i dag formelle samarbeidsavtalar mellom folkebibliotek og skule, sjølv om både folkebiblioteka og fleirtalet av skuleleiarane er positive til eit meir formalisert samarbeid. Når me i tillegg veit at suksessen i Spangereid bygger på nettopp systematikk og samarbeid, er det

god grunn til å utforske korleis eit tettare og meir formalisert samarbeid mellom folkebibliotek og grunnskular kan komme elevane til gode.

I kommuneplanen til Ryfylke-kommunen Strand er samarbeid i fokus, og visjonen til kommunen er «sammen om trivsel». Eit godt samarbeid mellom folkebiblioteka og skulebiblioteka kan auke leselest og lesekompetanse. Men for å få dette til må folkebiblioteket få ressursar slik at det ikkje går utover andre oppgåver og tenester. Og det krev at det er ressursar til fagutdanna skulebibliotekarar, slik svensk forskning viser er avgjerande for å gje elevane gode tenester.

Med gode, formelle samarbeidsavtalar og eit strukturert og målretta arbeid for leselest kan folkebiblioteka og skulane effektivt spele kvarandre gode. Slik kan me gje dei unge innbyggjarane våre eit best mogleg utgangspunkt for livet, lesinga og læringa.

HJELP – BARNET MITT GAMER!

En temakveld om barn og gaming

Bestill digital eller fysisk temakveld!

Blå Kors og Barnevakten har utviklet et nytt foredragskonsept om barn og gaming. Dette ble lansert i februar der målet er å senke konfliktnivået på skole og i hjemmene og å forebygge usunn gaming.

Målgruppen er pedagoger som ønsker mer kunnskap og gode råd eller foreldre i barneskolen som opplever det utfordrende med barn og gaming.

Foredraget kan bestilles fysisk eller digitalt av skoler og FAU, samt at vi også setter det opp som egne temawebinar der alle kan delta.

«Av de som deltok på evalueringen, svarte 95 prosent at de fikk konkrete råd som de ønsker å ta med seg videre»

Det uvurderlege historiemedvitet

● **Karen Ingebjørg Draugsvoll**

pedagogisk leiar,
Øygarden kommune

FOTO PRIVAT

Det treng ikkje vere problematisk at historiske hendingar ikkje er nemnde i læreplanane.

Ny læreplan for grunnskulen tredde i kraft hausten 2020. Hausten 2018 vart det retta kritikk mot at historiske hendingar som holocaust og andre verdskrig ikkje var nemnd eksplisitt i skisser til ny læreplan. I den offentlege debatten vart dette haussa opp som negativt, med det treng ikkje vere problematisk. I ei tid der grupper vert sett opp mot kvarandre og motsetnaden mellom «oss» og «dei andre» aukar, kan ein læreplan formulert som kompetansemål gje elevane ei djupare forståing for historiske hendingar, enn ved at læraren skal «overføra» kunnskapen. Risikoen for at det same skjer igjen, aukar om vi ikkje er medvitne vår historie. I artikkelen drøftar eg korleis det å bidra til elevane si danning kan gje eit djupare historiemedvit, enn at dei skal lese seg til kunnskapen, sett i lys av den franske filosofen Emmanuel Levinas sine etiske refleksjonar og tankar kring ansiktet.

Det unike i ansiktet

Levinas skriv med utgangspunkt i den nære mellommenneskelege erfaringa som kan finna stad mellom to menneske, ved at den andre kan «røre» noko i meg med blikket, som vert utstrålt gjennom ansiktet. Han vart fødd inn i ein jødisk familie, sat i tysk fangenskap under krigen og mista mange slektningar i holocaust. Eit sentralt spørsmål var for han, med bakgrunn i desse erfaringane, kva som kunne gjere noko så gruvsamt som Holocaust mogleg.

For Levinas er relasjonen mellom to menneske grunnleggjande etisk. Han ser det nære «eg-du-forholdet» frå «eg-et» sitt perspektiv, som vil seie at han er oppteken av å skildra «eg-et» si subjektive oppleving av den andre, i møte med den andre sitt ansikt.

Om vi ser prosessane som leia opp mot andre verdskrig og forfølginga av jødane i lys av Levinas sine tankar kring ansiktet, kan vi ikkje tenkja at Hitler var oppteken av å sjå det unike som den andre representerer med blikket. Snarare var han oppteken av kategoriar og ville masseprodusera ein «rett type» menneske, den «ariske rase». Hitler var ein karismatisk talar som klarte å få med seg store delar av det tyske folket i denne tankegangen.

Det kan i dag vere vanskeleg å tenkja at det som

skjedde i Tyskland på 1930-talet, skulle skje igjen. På same tid kan det vere lett å setja menneske og grupper av menneske opp mot kvarandre, om vi ikkje er medvitne vår historie og ser til desse hendingane for å lære barn å tenkja sjølv, stilla seg kritiske og vere opne for det som er annleis. Utan å stimulera historiemedvitet til framtidige generasjonar kan vi risikera at dei ukritisk sluttar seg til leiartypar med sterke meiningar, framfor å gjere sine eigne vurderingar og sjå medmennesket «bak» eit ansikt.

Kompetanemål til fordel for pensum

Eit godt utvikla historiemedvit kan hjelpe barn å sjå forbi hudfarge, aksent, religion, legning, funksjon og andre ting som kan gjere nokon annleis. Kan hende er ikkje kunnskap i seg sjølv nok til å gje elevane slik innsikt. TV2-kommentator Mathias Fischer (2018) skriv at skiftet frå pensum til kompetansemål i læreplanane kan gje læraren større fridom i undervisninga og skulen meir mangfald. Læraren kan bruke kompetansemåla som grunnlag for å velja relevante hendingar og kjelder til målet. Han meiner det er ei misforståing at Holocaust ikkje er med i læreplanen, sjølv om det ikkje er nemnd med ord. For når elevane skal «reflektere over hvordan majoritetar og makthavere har behandlet minoriteter og urfolk, rettferdiggjort sine handlinger og forholdt seg til urett», er det neppe ein lærar som ikkje viser til forfølginga av jødane og holocaust for å kasta lys over dette (ibid.). Det er ei så sentral historisk hending at det er vanskeleg å kome utanom.

Danning versus tilpassing

Fokus på vår historie for å kunne forstå vår nåtid og møte vår framtid kan vere ein viktig del av dannelsingsprosessane i skulen. Danning handlar om å kunne «tenkja sjølv», søkja kunnskap, reflektera over og vurdere vedtektne sanningar. Det handlar om å vere kritisk, stilla spørsmål og handla i tråd med eiga overtyding. Fokus på pensum, som den gamle «puggeskulen» bar preg av, kan ikkje gje dette, men tilpassing, der elevane vert presentert og overført kunnskap. Tilpassing er det motsette av danning og handlar om at individet må tilpassa seg samfunnet sine reglar og læra den aktuelle

«Eit godt utvikla historiemedvit kan hjelpe barn å sjå forbi hudfarge, aksent, religion, legning, funksjon og andre ting som kan gjere nokon annleis.»

kulturen å kjenna, utan høve til å diskutera eller forandra det som vert presentert.

I Tyskland på 1930-talet hadde ikkje folket særleg rom for å stilla seg kritisk og tenkja sjølv. Dei møtte snarare krav om tilpassing; ikkje ved tvang, men ved å nytta si karismatiske utstråling og gode taleevner, klarte Hitler å få med seg store delar av det tyske folket. Å sjå til historiske hendingar for å danna elevane til å verte sjølvstendige menneske, som kan stilla seg kritiske og ikkje ta alt dei vert fortalt som gjeve, kan vere viktig for å unngå at det som skjedde i Tyskland på 1930-talet, skjer igjen.

Blikket manar til ansvar

For Levinas startar alt med å kunne «sjå» inn i den andre sitt ansikt, og erkjenne at den andre er suveren og annleis enn meg sjølv (i Leer-Salvesen, 2002, s. 194). «Blikket» er for han noko grunnleggjande ved det å vere menneske. Og når den andre mister ansiktet, ved at blikket vert tilslørt, kan vald mot dette mennesket verte mogleg (Leer-Salvesen, 2002, s. 194). «Blikket» appellerer til «eg-et» si ansvarskjensle og trongen til å overhalda den etiske fordring om å ta vare på den andre (Søltoft, 2000, s. 96). Levinas meiner ikkje at ansiktet kan hindra all vald, men at «blikket», som den andre utstrålar gjennom ansiktet, kan uttrykka ein sårbarheit som gjer det vanskeleg for «eg-et» å utføra stygge handlingar mot den andre (Levinas, 1996, s. 83).

Med Levinas som bakteppe kan vi tenkja at det var enkelt for Hitler å beordra utrydding av grupper menneske, som han meinte var mindre verdt, når han ikkje fekk sjå «blikket» til einskildmenneska. Sjølvsaft er det som førte til desse grusame handlingane meir komplekst, men Levinas syner med sine tekstar betydninga av å sjå medmennesket bak ein kategori. Om ikkje unge i dag vert utfordra til å tenkja sjølv og stilla seg kritisk; om dei ikkje får møte menneske frå andre religionar, med ei anna legning eller hudfarge, funksjonshemming eller diagnose – menneske som på ein eller anna måte er annleis enn dei sjølv – som eit «ansikt», med eit velutvikla historiemedvit i grunn, kan det vere lett for dei å slutta seg til andre som talar negativt om desse menneska, sjølv om haldningane dei utstrålar, er framandtfientlege.

Historiemedvit gjennom danning

Framtidige generasjonar treng forståing for det som skjedde i Tyskland på 1930-talet og opptaktene til andre verdskrig, ikkje berre kunnskap om

desse hendingane, for å hindra at det same skjer igjen. Kompetansemål kan gje danning, medan resultatmål og pensum berre krev at læraren gjev elevane ei innføring i dei ulike emna.

Respekt og aksept ikkje synonymt

Elevane må lære at vi er like mykje verdt som menneske, sjølv om vi er ulike og kan vere ueinige. Respekt for den andre som eit medmenneske treng ikkje vere synonymt med å akseptera alt den andre står for. Med Levinas kan respekt handla om å erkjenne at den andre er grunnleggjande ulik meg sjølv. Til dømes er vi som menneske like i kraft av å vere fødd i ein menneskekropp, men ulike i hudfarge, religion, syn på verda, føresetnader for utvikling og meir. Vi er likevel alle «like mykje verdt som menneske». Respekt kan vere å erkjenne den andre sin rett til å gjere egne val og ha egne meningar, sjølv om vi ikkje er einig i, eller kan akseptera den andre sine synspunkt.

Å blanda respekt med aksept og sjå dette som to sider av same sak, kan, med Levinas, vere å gjere den andre «lik» oss sjølv. Å gjere den andre «lik» kan vere å sjå den andre i lys av oss sjølv. Det kan vere å tenkja at det vi sjølv held for ei sanning må vere like logisk for den andre. Då kan vi gløyma at den andre vil ha si eiga subjektive oppleving av korleis vere menneske.

Å gjere den andre lik kan vere å pressa våre egne meningar og haldningar på den andre. I ei tid prega av mangfald, kan det vere naudsynt å vere medviten denne utfordringa. Med Levinas som bakteppe kan vi tenkja at Hitler prøvde å gjere det tyske folket lik seg sjølv, når han brukte sine unike taleevner til å venda folket mot grupper av menneske som han meinte var mindre verdig og utan rett til livet. Dette kan skje igjen, om ikkje komande generasjonar får lære å stilla seg kritiske, med hjelp av historiske hendingar som Holocaust og kunnskap om opptaktene til andre verdskrig.

Kompetansemål kan gje ei djupare læring enn overføring av kunnskap. I staden for å kritisera at historiske hendingar som holocaust og andre verdskrig ikkje er nemnd i læreplanen, må vi ha tillit til at læraren ser til slike hendingar for å danna elevane til å verte sjølvstendige menneske, som kan tenkja sjølv og stilla seg kritiske.

«Respekt for den andre som eit medmenneske treng ikkje vere synonymt med å akseptera alt den andre står for.»

Et dikt til alle lærere i en vanskelig tid

Jeg ser deg.

Jeg ser deg hver dag.
Jeg ser at du passer på at elevene holder avstand.
Jeg ser at du leser smittevernveilederen.
Jeg ser at du vasker pulter.
Jeg ser at du løper rundt med antibac.
Jeg ser at du bærer pulter, stoler og organiserer klasserommet.
Jeg ser at du spriter utstyr etter bruk.
Jeg ser at du deler ut luftklemmer.
Jeg ser at du tilpasser undervisningen til grønt, gult og rødt nivå.
Jeg ser at du omstiller deg igjen og igjen.
Jeg ser at du deler undervisningsopplegg med kjente og ukjente.
Jeg ser at du trøster elever som er bekymret.
Jeg ser at du strekker deg langt for hver elev.
Jeg ser at du stiller opp når noen er syke.
Jeg ser at du bruker ettermiddagen på å lage kohorter som passer for alle.
Jeg ser at du har sendt meg en e-post sent på kvelden.
Jeg ser at du har få pauser.
Jeg ser at du tar på deg en vikartime.
Jeg ser at du bruker helga på å lage nye undervisningsopplegg.
Jeg ser at du svarer på digitale spørsmål samtidig som du underviser i klasserommet.
Jeg ser at du blir glad når du får en hyggelig e-post.
Jeg ser at du trøster en kollega som er sliten.
Jeg ser at du har stor omsorg for alle rundt deg.
Jeg ser at du senker skuldrene når du har mindre elevgrupper.
Jeg ser at du strekker deg langt for at elevene dine skal ha det bra.
Jeg ser at du utsetter deg for smitte for elevene sin skyld.
Jeg ser at du prøver å holde ut.
Jeg ser deg.

Jeg hører deg.

Jeg hører deg hver dag.
Jeg hører at du alltid sier ja.
Jeg hører at du bryr deg om elevene.
Jeg hører at du tilpasser deg mange ulike ønsker og behov.
Jeg hører at du ringer foreldre for å høre hvordan det går.
Jeg hører at du snakker med elever på Teams.
Jeg hører at du er løsningsorientert.
Jeg hører at du ber om smittevern.
Jeg hører at du snakker om den nye læreplanen selv om det er pandemi.
Jeg hører at du bekymrer deg for tapt læring.
Jeg hører at du vil jobbe ekstra for å hjelpe elevene dine.
Jeg hører at du er bekymret for sårbare elever.
Jeg hører at du savner en normal skolehverdag.
Jeg hører at må ta ting på sparket.
Jeg hører at du omstiller deg på kort tid. Igjen og igjen.
Jeg hører at du bidrar når andre trenger din hjelp.
Jeg hører at du har mange dilemma.
Jeg hører at du er lei.
Jeg hører at du gråter fordi du er så uendelig sliten.
Jeg hører deg.

ARKIVFOTO JOAKIM S. ENGER

Jeg vet.

Jeg vet at du har hatt et krevende år.
Jeg vet at du er lei.
Jeg vet at du er sliten.
Jeg vet at du tenker på elevene dine til enhver tid.
Jeg vet at du setter elevene foran deg selv.
Jeg vet at du jobber dag og natt for å strekke til.
Jeg vet at du ikke får betalt for innsatsen.
Jeg håper at du også vet at jeg vet.

#takk

Heidi Granberg
lærer i Oslo-skolen
FOTO PRIVAT

Kunstig intelligens Ett hode foran alle andre

Tidkrevende oppgaver løses raskere med kunstig intelligens!

Lag Timeplan

Med kunstig intelligens lager Transponder timeplanen for hele skolen i lyn tempo.

Lag timeplan på 10 minutter!

- Les inn grunndata
- Sett opp ansatte, klasser, rom og fag
- La Transponder Timeplan gjøre resten

Anonymiser bilder

Ikke alle foresatte ønsker å dele bilder av barna sine. Med automatisk ansiktsgjenkjenning kan Transponder gjøre ansikter ugjenkjennelige før bildet deles.

Del bilder rett fra mobilen!

- Send bilder rett fra mobil-appen
- Anonymisering gjøres automatisk
- Valg for anonymisering kan også endres etter at bildene er sendt

● Språktesting i barnehagen

Sortering av barn hører ikke noe sted hjemme

At kunnskapsminister Guri Melby ønsker å skjerpe rammeplanen med en pålagt språkkartlegging, er feilslått og uten faglig grunnlag. Unison kritikk fra fagfolk bør få Melby til å snu. 25. februar mottok hun 2200 underskrifter mot pålegget om språkkartlegging i barnehagene, som var på høring. Det tas også til orde for at dette trækker på profesjonen og de ansatte i barnehagene.

Senterpartiet (Sp) mener slike pålegg kun fører til en sortering av barn, som ikke hører noe sted hjemme. Det er ikke faglig belegg for å innføre dette. Tvert imot vil kartlegging og tett oppfølging gjennom god bemanning være mer treffsikkert. Vi er kritiske til hvordan standardiserte tester og kartlegginger brukes i forbindelse med barns oppvekst. Kartlegging vil måtte definere nivåer. Dette tar ikke høyde for naturlig variasjon mellom barna, eller for at barns vekst og utvikling ikke er lineær, men etappevis.

De kompetente fagfolka i barnehagene ønsker å ta tak i dette, gitt at de har tid og ressurser til det. Melby bør heller bruke mer ressurser på folk i førstelinja enn på byråkrati og testing som styresmaktene ser seg tjent med. Det er en grunnleggende ideologisk uenighet mellom Sp og regjeringa i oppvekst- og skolepolitikken nasjonalt. Mens regjeringa vil ha enda mer konkurranse, måling og sortering av barn og unge, vil Sp gi de ansatte i førstelinja tillit til å tilpasse tilbudet slik at det bygger lærelyst og motivasjon for alle.

Sp er kritisk til at regjeringa, stikk i strid med forskningen, foreslår kartlegging og nivåddifferensiering. Barnehagen må tilpasses barnas behov, ikke omvendt. Læring skjer best i et fellesskap basert på enkeltbarnets forutsetninger. Det krever skreddersøm som kun de med fullt innblikk i barnas hverdag kan gi. Regjeringa fokuserer kun på å stille krav til kommuner og skoler, uten å bidra med ressurser til å innfri kravene. Allerede i dag vier kommuner og barnehageansatte enormt med tid og ressurser til språkkartlegging og oppfølging. På toppen av dette mener Melby nå at alle barnehager skal ha pålagt, standardisert språkkartlegging.

Å sikre tilpassede og gode tilbud til alle barn og barnefamilier er det kommunene som har ansvaret for. Mener Melby alvor med desentralisering av makt, må hun stanse dette ideologiske forslaget fagfolk ikke vil ha og sier ikke vil fungere. Sp har

Mens regjeringa vil ha enda mer konkurranse, måling og sortering av barn og unge, vil Sp gi de ansatte i førstelinja tillit til å tilpasse tilbudet slik at det bygger lærelyst og motivasjon for alle, skriver Marit K. Strand.

ILL. KRISTIN SLOTTORV

dialog med folkevalgte og tillitsvalgte i hele landet. De ønsker en mulighet til å innfri ambisjonene i rammeplanen for barnehagen. Regjeringas nye krav til innholdet i barnehagen uten finansiering er feilslått. Barnehagene trenger heller at de ansatte får tillit og at regjeringa stiller opp med ressurser, slik at barnehagene får en reell sjanse til å innfri forventningene som stilles. Dette vil også komme barns trivsel til gode.

Marit Knutsdatter Strand

stortingsrepresentant for Oppland Senterparti
Utdannings- og forskningskomiteen

● Språktesting i barnehagen

Ønsker vi tapere allerede i barnehagen?

Erna Solbergs regjering fortsetter sin test-praksis fra skolen med å innføre det samme i barnehagen. Alle barnehager skal gjennomføre en test for å vurdere barnas norskkunnskaper og får i tillegg plikt til å rapportere dette. Ideen er at man da skal kunne legge til rette for at barna kan delta i og ha utbytte av ordinær undervisning, men resultatet blir noe annet.

Jeg stoler på de ansatte i barnehagen og deres evne til å gjennomføre sin jobb. De klarer å finne og overføre kunnskaper om barnas ferdigheter til skolen. Nå skal de ansatte kontrolleres, og de må lage rapporter. Regjeringen innfører byråkrati i barnehagen, men det verste er at de påfører skader på mange barn.

Fra før har vi hatt mange elevtester i skolen: nasjonale prøver, PISA, TIMSS, Oslo-prøven. Disse inneholder oppgaver mange barn ikke har noen sjanse til å mestre. Vi erfarer hele tiden at mange barn derfor får et dårlig selvilde, og skolen skaper tapere og frafalls-elever. Det samme vil skje med de nye testene i barnehagen. Når alle barn får samme test, blir det automatisk mange som ikke klarer mange av oppgavene i testen. Dette merker selv små barn. I stedet for skryt for det de mestrer, må de trøstes for det som regjeringen trer over hodet på dem og som de ikke mestrer. Selvildet skades, og vi er på vei til å skape tapere i tidlig alder.

I 2016 ble et lignende forslag avvist av Stortinget. Jeg hadde trodd at en kunnskapsminister fra Venstre ville føre gode, pedagogiske tanker inn i regjeringen, men nå utvides test-systemet. Jeg håper Stortinget setter en stopper for dette.

Trygve Wasa

Retningslinjer for leserbrev og fagartikler

Vi er glade for at du vil bidra med debattinnlegg, innspill og kronikker.
Se vår forfatterveiledning her:
utdanningsnytt.no/debatt

Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

Barnehage

Er det mulig å ha både barnehage, skole og SFO i fokus?

På nyhetene 14. mars hørte jeg at de vurderer å stenge barnehager og skoler i Oslo, mens Utdanning bare skriver om skoler. Hvorfor er det sånn?

Det er ikke første gang jeg leser Utdanning, og Utdanningsnytt.no på Facebook, hvor jeg opplever at barnehagen «glemmes». Noen ganger handler overskrifta om skole, men ved å lese hele artikkelen ser man at det også står litt om barnehage.

Dessverre bidrar dette til at øvrige medier og politikere også «glemmer» barnehagen. Barnehagen og barnehageansatte fortjener også mer oppmerksomhet i disse utfordrende tider. I barnehage, barnetrinn og skolefritidsordning (SFO) er det ikke mulig å holde meteren. De ansatte, og kanskje spesielt i barnehagen, har barn tett på, på fanget og i armkroken.

Alle ansatte i barnehage, skole og SFO har behov for støtte og oppmerksomhet nå, og at det settes inn noen ekstra tiltak.

Hilsen pensjonert styrer i barnehage, tidligere tillitsvalgt, aktiv i pensjonistrådet Viken, og oppvekstutvalgspolitiker som er opptatt av både barnehage, skole og SFO!

Laila-Brith Josefsen

Alle ansatte i barnehage, skole og skolefritidsordningen trenger støtte og oppmerksomhet nå, skriver Laila-Brith Josefsen.

ILL.FOTO JOAKIM S. ENGER

UiO : Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

SØKNADSFRIST: 1. MAI

Kan du nok om JUSS som LEDER I SKOLE eller BARNEHAGE?

Gjennom vårt videreutdanningstilbud «Juss for ledere» vil du få trening i å løse juridiske problemstillinger knyttet til lederoppgavene i oppvekstsektoren. Studiet er gratis og går over to semestre med oppstart høsten 2021. Emnet gir 15 studiepoeng og lar seg kombinere med full stilling i barnehage eller skole. Tilbudet er for deg som har gjennomført styrerutdanningen, den nasjonale rektorutdanningen eller tilsvarende.

Fagmiljøet ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning er landets største innen utdanningsledelse. På studiet møter du engasjerte forelesere som er genuint opptatt av å tilrettelegge for læring gjennom tett oppfølging.

Informasjon om emnet finner du på hjemmesiden vår:

www.uio.no/studier/emner/uv/ils/UTLED4228B

Studiet tilbys på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

Barnehage

Ett år etter at Norge stengte, ga barnehager landet rundt de ansatte litt ekstra oppmerksomhet, under mottoet «Å bry seg er også smittsomt», skriver Anne Lindboe.

ILL.FOTO BRUNO/GERMANY, PIXABAY

Å bry seg er også smittsomt

12. mars, ett år etter nedstengingen av Norge, prøvde barnehager landet rundt å skape en positiv «pandemi», om omsorg og medmenneskelighet i krevende tider.

Hver dag vinker opptil 280.000 barn, om lag halvparten i private og halvparten i kommunale barnehager, farvel til foresatte og løper inn i de åpne armene til ansatte i norske barnehager. Mens de foresatte er på jobb, gjør barnehagene alt de kan for å gi alle barn de beste opplevelsene, den beste omsorgen og det beste fundamentet for livet som venter. Til vanlig er det en stor oppgave. Under en pandemi er den enda større.

Du kan ikke jobbe i barnehage og «holde metere» eller bruke munnsbind eller beskyttelseshansker, ikke unnlate å trøste et barn som trenger deg, ikke styre unna nærkontakt med barn som hoster eller snufser.

Selv om Folkehelseinstituttets data viser at barn har mindre symptomer og en begrenset rolle i spredning av covid-19, vet vi at også barn kan smitte. Foreldre som leverer og henter små barn må noen ganger komme tettere på oss enn det vi akkurat nå er helt komfortable med.

Ansatte i barnehagene har stått i det på en imponerende måte. De har lojalt forholdt seg gjeldende smittevernrestriksjoner. De urolige har trosset uroen. Alle har strukket seg langt, særlig for de barna som har trengt det ekstra mye akkurat nå under pandemien. Barnehagene og de ansatte har vært helt avgjørende for at landet har

kommet så bra ut av det siste året som vi tross alt har gjort. Det har vært et krevende år, men evnen til omsorg har vunnet over utfordringene. Det er mange takknemlige for.

12. mars, ett år etter nedstengingen av Norge, ga mange hundre barnehager landet rundt sine ansatte litt ekstra oppmerksomhet, under mottoet «Å bry seg er også smittsomt». Initiativet kom fra pedagogisk medarbeider Terje Johansen i Norlandia Sten-Tærud kulturbarnehage. Da pandemien var ny og ukjent, opprettet han Facebook-gruppen Barnehagehelter, som nå har nesten 10.000 medlemmer. Gjennom et beundringsverdig engasjement har han og gruppa spredd gode tanker på en måte som mest minner om en – ja, en pandemi. Men smitten er av det gode slaget. PBL (Private Barnehagers Landsforbund) vil uttrykke en stor takk til alle barnehager og ansatte som har gjort en ekstra stor innsats i løpet av det siste året.

Ingen av oss skjønte vel 12. mars i fjor hvor lang og krevende denne turen skulle bli. Vi ser målflagget vaie lenger frem, men fortsatt venter et par bratte motbakker før vi er der. Da er det betryggende å vite at vi har 96.000 helter i kommunale og private barnehager som gjør sitt ytterste for å stå distansen ut.

Anne Lindboe

administrerende direktør i PBL
(Private Barnehagers Landsforbund)

Til innlegget «Bygg broer til islam, ikke s...

Balansert fremstilling i bøkene

I Utdanning nr. 2/2021 sto mitt innlegg om lærebøker i kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE) «Problematiske sider om islam er feid under teppet». I Utdanning nr. 3/2021 svarer Rolf Melheim med «Bygg broer til islam, ikke skap flere motsetninger», men uten å si hva det andre brokaret skal være eller hva brobyggingen skal gå ut på.

Tre ganger skriver han hva jeg 'burde' eller 'bør' gjøre. Det bygger ikke bro. Han leser teksten min som et angrep på muslimer. Skivebom. Påpeker jeg at en lærebok fremstiller kristendommen ensidig, er ikke det et angrep på kristne. At Melheim trekker rasisme-kortet, er et lavmål. Personangrep burde vi holde oss for god til.

En lærer skal selvfølgelig prøve å vise alle elevene respekt. Det betyr ikke at hvis det er muslimer i klasserommet, kan man ikke fortelle at islams erobringer skjedde ved sverdet, og etter makt-overtakelsen med hard skattlegging, sosialt nedverdiggende regler og trusler til omvendelse. Når vi vet at islamister har brukt Muhammads liv og lære som begrunnelse for voldelig jihad, må det være viktig å ta med elevene i en refleksjon rundt dette, ikke tåkelegge.

Melheim minnet om at Abraham er profet i både jødedom, kristendom og islam. Ja, her er en fellesnevner, og her ligger en nøkkel til å forstå at det ble konflikt med jødene.

Av de tre bøkene jeg har undersøkt, nevner bare Aschehougs «Store spørsmål» (9. kl.) at Abraham er felles stamfar. Boken oppgir den grunnene Muhammad hevder for at det ble konflikt; påstanden om at kristne og jøder hadde endret skriftene. Forfatterne kommer så med sitt personlige optimistiske syn: Det trenger ikke være konflikt likevel! Så siterer de Koranen 5:46: Jesus fikk Evangeliet med ledelse og lys, og Evangeliet stadfestet toraen. (s. 99-100).

Dette er et nøkkelforslag til å bygge bro! For her er Muhammad på linje med Bibelen. Lenger går ikke læreboken, men det burde den ha gjort om den skulle være balansert: I sura 5:46 bekrefter Muhammad Evangeliet, der Jesus omtales som Guds sønn som ble korsfestet, i andre koranvers hevder Muhammad at Jesus ikke var Guds sønn og ikke ble korsfestet. Hvordan henger dette sammen?

Og igjen for å være balansert: Når boken har med at Abraham er felles stamfar, burde den også tatt med det som skiller: 1) om det var Isak eller Ismael

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ
وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٥﴾

Og Vi sendte (etter sendebudene) i deres fotspor Jesus, sønn av Maria, for å stadfeste toraen, som var før ham. Og Vi tildelte ham evangeliet, som inneholdt veiledning og lys, og (evangeliet) stadfestet også toraen, som var før det, og det var en (absolutt) veiledning og en formaning for de gudfryktige.

SKJERM DUMP FRA [HTTP://NORSKKORAN.NO](http://NORSKKORAN.NO)

som skulle ofres. 2) Koranen nevner begge disse to som profeter uten å differensiere, mens Bibelen skiller: Gud lovet Abraham at Ismael skulle vel-signes og bli stamfar til et stort folk, men paktens skulle bli opprettet med Isak (1. Mos 17, 19-20). Dette er en viktig forskjell. 3) Reiste Abraham til Mekka? Toraen sier det ikke, men Koranen sier det.

Her ville det vært på sin plass med kildekritikk. Det ville gitt elevene hjelp til å vurdere grunnene til konfliktene og redskaper til å løse dem. Når «Store spørsmål» trekker frem likhetstrekk uten å nevne forskjellene, gir ikke boken et riktig bilde.

Melheim reagerte også på at jeg skrev at syriakiske kristne formidlet titalssystemet til oss. Den

første skriftlige kilden som nevner at tallsystemet kom fra India, er den syriakiske kristne biskopen Sebokht i 660.

Dag T. Elgvin
Svelvik

UiO : Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

SØKNADSFRIST: 1. MAI

LEDER DU LÆREPLANARBEIDET PÅ SKOLEN DIN?

I høst starter videreutdanningen Ledelse av lærings- og læreplanarbeid

Utdanningen er et gratis deltidsstudium over et år med oppstart høsten 2021. Studiet gir 15 studiepoeng og er lagt til rette for å kunne kombineres med en krevende jobb. Tilbudet er for deg som har gjennomført den nasjonale rektorutdanningen eller tilsvarende.

Fagmiljøet ved ILS er landets største innen utdanningsledelse. De ansatte har høy kompetanse når det gjelder forskning og formidling. På studiet møter du engasjerte forelesere som er genuint opptatt av å tilrettelegge for læring gjennom tett oppfølging.

Informasjon om emnet finner du på hjemmesiden vår:
www.uio.no/studier/emner/uv/ils/UTLED4226B

Emnet tilbys på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

Språktesting i barnehagen

Barns beste er ikke drøftet

I forslaget til lovendringen rettet mot vurdering av barnehagebarns norsksferdigheter, et forslag jeg ikke støtter, er ikke hensynet til barns beste drøftet. Det er heller ikke vurdert hvilke konsekvenser forslaget kan få for barn i barnehage. Så vidt jeg kan se, er dette hensynet heller ikke eksplisitt drøftet og viet oppmerksomhet i de mange høringssvarene. Kanskje skyldes det at Barnekonvensjonen og paragraf 104 i Grunnloven er lite kjent i fagfeltet? Hva som er barns beste, inneholder vanskelige vurderinger og må basere seg på oppdatert fagkunnskap. Kanskje er ikke denne fagkunnskapen godt nok kjent hos myndighetene?

Jeg ser grunn til å minne om at både Grunnloven og Barnekonvensjonen legger føringer for beslutninger om barn og unge. Barns beste skal tillegges stor vekt. Dette går fram av Grunnlovens paragraf 104: «Ved handlinger og avgjørelser som gjelder barn og unge skal barns beste være et grunnleggende hensyn».

Den manglende vektleggingen av barns beste

står i kontrast til hvordan føringer fra Grunnloven og Barnekonvensjonen om barnets beste er bygget inn i forslaget til ny lov for grunnsopplæringen (OU 2019:23 Ny opplæringslov). Her er hensynet til barnets beste grundig vurdert og lagt stor vekt på, både i gjennomføringen av utvalgsarbeidet og i den endelige utformingen av lovforslaget. Føringerne fra Grunnloven og Barnekonvensjonen tas alvorlig: «Kjernen er at lovgivning og andre regler som retter seg mot barn, må bygge på prinsippet om barnets beste og på vurderinger av hvilke konsekvenser reglene har og kan få for barn» (NOU 2019:23 Ny opplæringslov, s. 58).

Hovedpoenget i mitt høringssvar var å peke på at paragraf 104 i Grunnloven og hensynet til barns beste, bygget på relevant fagkunnskap, må legges vekt på i utforming av barnehagepolitikk. Det er forbausende at ikke Kunnskapsdepartementet eksplisitt har viet oppmerksomhet til dette prinsippet, nedfelt i Grunnloven, men også tankevekende at en drøfting av dette mangler i de mange

høringssvarene.

Her har kanskje Utdanningsforbundets etiske råd en jobb å gjøre? Jeg minner om at forbundet i Lærerprofesjonens etiske plattform er forpliktet etter prinsipper i FNs Barnekonvensjon. «Vårt arbeid bygger på verdier og prinsipper nedfelt i universelle menneskerettigheter, spesielt FNs konvensjon om barnets rettigheter. Disse rettighetene skal fremmes og forsvares i barnehage og skole». Jeg vil utfordre forbundets etiske råd til å følge bedre med i aktuell lovgivning om og tiltak for barn og unge. Jeg skulle ønske rådet kunne innta en aktiv rolle som vaktbikkje overfor myndigheter og andre organer som viser manglende oppmerksomhet mot hensynet til barns beste, enten det er i barnehage eller skole.

Berit Bae | professor emerita
Oslo Met – storbyuniversitetet

Smittevern

Ansatte i skoler og barnehager fortjener også smittevern

Veilederne om smittevern må i større grad ta hensyn til at det også fins ansatte i undervisnings- og opplæringssektoren, krever Skolenes landsforbund (SL).

Regjeringen har bestemt at veilederne om smittevern for barnehager og skoler skal gjennomgås og vurderes i lys av den nye smittesituasjonen. SL krever at de oppdaterte veilederne vier ansatte i barnehager og skoler større plass enn det som er tilfellet i dag. De ansatte er i liten grad omtalt i smittevernveilederne, noe som er mildt sagt oppsiktsvekkende. Kun elevene er i fokus. Vi ønsker at de nye veilederne inneholder egne kapitler som utelukkende gjelder ansatte. Det er nødvendig for at smittevernet til de ansatte også blir ivaretatt.

Ansatte i barnehager og skoler er i nærkontakt med mange mennesker hver eneste dag. De er i mye større grad utsatt for smitte enn de som sitter alene på kontor. Den siste utviklingen viser også at smitten øker mest blant skoleelever. Vi

ser en økning blant barn og unge generelt og mest i alderen 13 til 19 år, noe som bekymrer våre medlemmer. Derfor haster det å få på plass et tydelig regelverk som også ansatte i undervisnings- og opplæringssektoren kan forholde seg til.

SL mener det er viktig at de berørte organisasjonene tas med på råd når innholdet i kapitlene for de ansatte skal utformes. Vi mener allerede nå at god tilgang på verneutstyr er viktig for de ansatte, i tillegg til strengere krav til avstand. Ansatte har med loven i hånden krav på et forsvarlig arbeidsmiljø. Slike punkter må inn i smittevernveilederne.

Terje Moen
nestleder i Skolenes landsforbund

Skolenes landsforbund ønsker at de nye smittevernveilederne inneholder kapitler utelukkende om ansatte, skriver Terje Moen.

ILL.FOTO MAJA LJUNGBERG BJÅLAND

Rett på sak

● VM 2022

Vi oppfordrer Norges Fotballforbund til boikott

The Guardian har avslørt at siden bygging av fotballanleggene i Qatar begynte, har 6500 arbeidere omkommet grunnet de harde arbeidsforholdene der. Da Qatar nettopp hadde fått tildelt VM i fotball i 2013, kunne den internasjonale fagbevegelsen, IFS, fortelle at de fryktet at flere arbeidere ville dø under byggingen av stadionanleggene enn det vil være spillere på banen under fotball-VM i Qatar i 2022. De dystre spådommene i 2013 var 4000 dødsfall. Nå er altså tallet passert 6500. Det er grunn til å tro at en stor del er knyttet til forberedelsene til fotball-VM. Arbeidstakere fra land som Filippinene og Kenya er ikke med i statistikken. Ennå er det over ett og ett halvt år igjen til avspark. Den menneskelige kostnaden er enorm. Vi hadde aldri akseptert at en like stor andel arbeidsinnvandrere i Norge ble sendt hjem i kiste.

Press, blant annet fra internasjonal fagbevegelse, har ført til noen endringer. I 2017 ble det for første gang etablert et ILO-kontor i Qatar. Myndighetene har også lovet å reformere Kafala-systemet, en ordning som gir en arbeidsgiver eller en arbeidsformidler råderett over arbeidsinnvandrernes opphold, liv og mobilitet. Presset har også tvunget Qatar til å signere et par arbeidsrelaterte menneskerettighetskonvensjoner, men landet har reservert seg mot konvensjonen som gir arbeiderne rett til å organisere seg. I realiteten er forholdene dessverre ikke blitt mye bedre, så presset må holdes oppe.

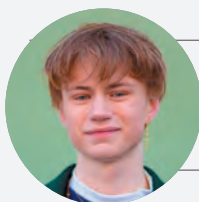
Selv verdens mest populære idrett er ikke verdt alle de tapte liv som er direkte forårsaket av arbeidernes elendige leve- og arbeidsforhold. Fagbevegelsen står for solidaritet med arbeidskamerater hvor enn de befinner seg. Rettferdighet må gå foran prestisje og profit.

Utdanningsforbundet Bergen, som organiserer 8500 pedagoger fra hele utdanningssektoren, støtter derfor en norsk boikott av VM i Qatar. Vi oppfordrer Utdanningsforbundet sentralt og Unio til å jobbe for det samme.

Styret i Utdanningsforbundet Bergen

● Fullføringsreformen

Stortingsmelding til suksess og besvær

● **Edvard Botterli Udnæs**
påtroppende leder av Elevorganisasjonen

FOTO ELEVORGANISASJONEN

26. mars la regjeringen frem fullføringsreformen. Ikke siden 1994 har det vært foreslått en så stor endring i den norske skolen.

Reformen åpner for revolusjonære systemendringer i videregående opplæring, som vil øke valgfrihet, motivasjon og gjennomføring. Men ved at fraværsgrensen beholdes, henger ett av de største problemene igjen.

Stortingsmeldingen åpner for færre fellesfag, en utvidet rett til gjennomføring og skisserer hvordan videregående opplæring skal endres for å styrke systemene for oppfølging av elever. Meldingen presenterer et positivt elevsyn, som legger til grunn at elevene har kompetansen og intensjonene til å gjøre gode valg selv. Den legger premisset om at en skole der elevene har mer kontroll over egen hverdag og læring, er en skole der flere gjennomfører. Med økt valgfrihet og ansvarliggjøring av elevene ligger vi nå an til å skape en skole hvor elever får økt motivasjon, lærelyst og eierskap for læringen sin.

Det eneste problemet er at regjeringen ikke ser at dette er direkte i strid med prinsippene bak fraværsgrensa.

Fraværsgrensa viser en mistillit mot elever. De møtes med en holdning om at skolen ikke tror at elevene vil møte opp. Og forskning har vist at møtes man med holdninger om at man vil feile, er sannsynligheten større for at man gjør det. Elever med høyt fravær vil gjøre det dårligere når de

møtes med denne mistilliten. Dette er også overførbart til elevsynet regjeringen fronter i stortingsmeldingen. Det er motstridende å si at elevene skal legge premissene for sin egen skolegang, når de ikke får den samme tilliten i fraværspolitikken.

Skal vi gå inn for en skole med økt frihet, må elevene og lærerne få nødvendig handlingsrom til å lage en reelt tilpasset opplæring. Fraværsgrensen er rigid; bygget på tanken at alle skal gjennom samme A4-skole, der fysisk oppmøte er avgjørende for om en elev lærer eller ei. Men med stortingsmeldingen skal opplæringen tilpasses eleven. At systemene åpner for dette, er viktig.

Statsråden har i kommunikasjonen rundt stortingsmeldingen fortalt historien om Johanna. Hun sleit med læring i hele grunnskolen, fikk en diagnose tidlig i videregående og fikk derfor god tilpassa opplæring resten av løpet. Hun var heldig; hennes behov for tilpassa opplæring passet inn i regjeringens forståelse av at læring må foregå fysisk. Men ikke alle som sliter med skole, lærer best av å sitte på skolen. Tilpasset opplæring må gå begge veier, også for elever som ikke passer inn i fraværsgrensebildet. Når vi nå skal vedta politikken bak meldingen, er det viktig at vi legger grunnlaget for en gjennomgående verdiendring i skolen.

Mener regjeringen alvor når den sier at reformen skal sette eleven i sentrum, er det på tide at de følger det opp med en helhetlig politikk. Vis vei til skolen bak stortingsmeldingen, og fjern fraværsgrensa!

Frontfagsmodellen truer velferdsstaten

● **Idar Notøy**
styremedlem i Utdannings-
forbundet Nordland
FOTO PRIVAT

Frontfagsmodellen i forhandlingsinstituttet i norsk arbeidsliv står veldig sterkt hos mange. Den nordiske modellen består som kjent av et nært samarbeid mellom politiske myndigheter og begge partene i arbeidslivet.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Samarbeidet betyr mye for utviklingen av en stabil og god økonomi med relativt små lønnsforskjeller og et stabilt og harmonisk samfunn ellers. Men er et slikt samarbeid avhengig av en frontfagsmodell, og er denne gangbar i dag? Betyr denne modellen en fraskrivning av politisk makt til å påvirke utviklingen av velferdssamfunnet?

Totalt 8,3 prosent i industrien

Frontfagsmodellen ble etablert i 1966 og innebærer at den konkurranseutsatte industrien forhandler først. Den legger de økonomiske rammene for lønnsoppgjøret, og det skal være normgivende for alle andre tariffområder. Men dette var altså før vi oppdaget oljen, og vi var svært avhengig av den eksportrettede og konkurranseutsatte industrien. I dag har vi et grunnleggende annet samfunn, næringsstruktur og økonomi, og en helt annen offentlig sektor. Det er da vanskelig å se hvorfor eksportrettet industri skal ha en slik fortrinnsrett.

Oljeutvinningen og oljerelaterte næringer har endret industrien grunnleggende. Vi har i tillegg en betydelig større tjenesteytende sektor, og finansnæringene er en mye viktigere del av den moderne økonomien. Disse dominerende delene av næringslivet inngår ikke i frontfaget. Men det er her verdiskapningen er høyest, produktivitetsutviklingen best og profittgraden høyest, og det er her Norge får den viktigste delen av sine inntekter. Mange har et lønnsnivå langt over andre grupper, uten at det ser ut til å skape nevneverdige problemer for inntjeningen.

Det er bare ca. 15 prosent av bruttonasjonalprodukt (BNP) som består av konkurranseutsatte næringer. Av dette utgjør ulike oljenæringer ca

50 prosent, og av det resterende er det flere næringer som ikke er del av frontfaget. Da er det veldig lite igjen til tradisjonell eksportrettet industri som skal diktere lønnsutviklingen.

Det er bare 8,3 prosent av alle sysselsatte som er i industrien totalt, og det er bare en forsvinnende liten del av disse som er i eksportrettet industri, som altså nyter godt av å være lønnsdannende for sannsynligvis over 95 prosent av de sysselsatte. Dessuten er frontfagsnæringene tariffområder som i stor grad (ca 2/3) har en lønnsdannelse som er lokal, individuell og prestasjonsbasert mellom oppgjørene (som gir høy glidning og overheng). Rammen er derfor et høyst usikkert anslag over hva man tror vil bli den kommende lønnsutviklingen for disse næringene (fra Teknisk beregningsutvalg). Det vanlige er at frontfagsnæringene viser seg å få et bedre resultat enn rammen de har definert for andre områder. Nettopp det har skjedd ved det siste oppgjøret, der noen grupper har fått dobbelt så mye som frontfagsnormen.

Mye arbeidsinnvandring utfordrer også frontfagsmodellen ved lavere lønnsutvikling og nedgang i organisasjonsgraden. Jo lavere organiseringsgrad, jo vanskeligere blir koordineringen av lønnsdannelsen: «Høy arbeidsinnvandring kan gjøre det mer krevende å opprettholde organisasjonsgraden og at vanlige standarder følges i arbeidsmarkedet.» (Holden III-utvalget. NOU 2013:13). Frontfagsmodellen virker også sementerende på lønnsforskjellene mellom kvinner og menn.

Utvidet frontfagsmodell

I de siste tiårene har det vært sagt at funksjonærer i industrien skal inngå i frontfagene, og dermed høyne gjennomsnittslønna noe. Dette understøttes av Holden III: «... det er den samlede lønnsveksten i industrien, for både arbeidere og funksjonærer, som skal danne normen for etterfølgende oppgjør.» Men er det egentlig slik? Funksjonærene utgjør ca. 50 prosent av de sysselsatte i industrien og av lønnsmassen. Her sies det altså at det ikke bare er konkurranseutsatt industri, men hele industriens lønnsutvikling som skal danne normen. Hvorfor sier man da at formålet er å beskytte norsk industri mot internasjonal konkurranse?

«En kan argumentere for at en overenskomst som omfatter om lag 30.000 arbeidstakere er relativt lite, og at et mer omfattende oppgjør ville hatt »

«Lønn øker rekrutteringen og statusen til et yrke, og med frontfagsmodellen av i dag er det ikke mulig å tilpasse lønna til de behov og utfordringer rekrutteringsutsatte yrkesgrupper står i.»

K
21

«En misforstått modell for lønnsdannelse kan bli en risiko for hele velferdsstaten og det trygghetssamfunnet de fleste av oss holder så høyt i verdi.»

større tyngde.» (Holden III). Det er åpenbart at det er hele industrien som skaffer seg et fortrinn ved å holde andre områder på et lavt lønnsnivå, mens de selv kan ordne seg tillegg utenom det sentrale og koordinerte forhandlingsinstituttet. Det er en fordel for Norsk Industri (NHO), og det er en fordel for Fellesforbundets (LOs) medlemmer.

I en Fafo-rapport fra 2015 gir Bjørnstad og Nymoene en begrunnelse for og forsvar av frontfagsmodellen. (Senter for lønnsdannelse. Rapport nr. 1-2015 – FAFO), (finansiert av LO): «Forhandlingene har som funksjon å tilpasse lønnskostnadsnivået til verdien av arbeidsproduktiviteten, slik at investorene oppnår en normal profittrente». Altså mener de at produktivitetsvekst, lavere kostnader og høyere profittrente er den viktigste motivasjonen bak frontfagsmodellen for industribedriftene.

En ulempe for rekrutteringsutsatte grupper i offentlig sektor

Frontfagsmodellen er lite egnet til å løse utfordringene i de ulike tariffområdene. De store gruppene av ansatte med høyere utdanning i offentlig sektor opplever mindrelønnsutvikling og må få en bedre lønnsuttelling. Disse yrkesgruppene sliter med rekrutteringen. Sykepleierne opplever underbemanning og økende belastning grunnet for få fagutdannede, og i skolene øker mangelen på kvalifiserte lærere betydelig, for å nevne to store og samfunnskritiske yrkesgrupper. En ny undersøkelse (Respons Analyse) viser at hele 50 prosent av lærerne tenker på å skifte yrke. Det er åpenbart at mindrelønnsutviklingen er en årsak.

Organisasjonsgraden blant lønnsstakerne er sakte nedadgående, og det i seg selv kan true den koordinerte lønnsdannelsen. Det understøttes av både Holden III og av Fafo-rapporten. Men kan noe av årsaken være at 90 prosent av fagforeningsmedlemmene opplever at det er andre enn deres egne forhandlere som bestemmer hovedtrekkene i lønnsutviklingen deres?

Det må være mulig å gå utover rammen for utsatte grupper

De store bemanningsproblemene og økende bruk av ukvalifisert arbeidskraft i helse- og utdan-

ningssektorene, kan godt forklares med frontfagsmodellen. Lønn øker rekrutteringen og statusen til et yrke, og med frontfagsmodellen av i dag er det ikke mulig å tilpasse lønna til de behov og utfordringer rekrutteringsutsatte yrkesgrupper står i. Slik frontfagsmodellen praktiseres nå, blir lønnsrammen oppfattet, ikke som en norm eller ramme, men som en absolutt grense som ingen må bryte. Og det har nok aldri vært meningen, noe som underbygges av Holden III-utvalget: «Utvalget vil understreke at et troverdig anslag på rammen for lønnsveksten i industrien ikke skal betraktes som et gulv eller tak for lønnsveksten, men gi en norm for hva andre forhandlingsområder skal forholde seg til.»

Holden III er krystallklar på at god lønnsutvikling i offentlig sektor er svært viktig for å kunne skape gode tjenester og høy produktivitet. Lønnsdannelsen må være fleksibel for å bedre tjenestetilbudet og effektiviteten, og slik kunne beholde og rekruttere kvalifisert arbeidskraft. De sier også at grupper med høy utdanning, særlig undervisningspersonell, har hatt en svakere lønnsutvikling over tid, at det vil føre til at denne sektoren taper i kampen om arbeidskraften og dermed undergraver troverdigheten til frontfagsmodellen. «Stor misnøye hos enkeltgrupper vil kunne få en undergravende effekt for frontfagsmodellen. Dette har også ført til press om å gi lønnsloft til enkeltgrupper utenfor rammen».

Stort klarere kan man ikke si at en høyt utdannet offentlig sektor er den største taperen i dagens forhandlingsinstitutt, og at det må åpnes for at noen områder i denne sektoren må kunne bevege seg utover rammen. Det er en klar forutsetning for å opprettholde en høyt kvalifisert sektor, og dermed et velfungerende velferdssamfunn. Det er et stort politisk problem at den muligheten ikke brukes.

Politisk styring av samfunnsøkonomien og velferdsstaten

Det er av stor verdi at våre politiske myndigheter kan styre, regulere og ha oversikt over viktige sider av den økonomiske utviklingen i et blandingsøkonomisk system. Rekruttering til og verdsetting av samfunnskritiske yrker er en viktig del av en slik styring. Frontfagsmodellen fratar politisk nivå

denne innflytelsen.

Ingen av de økonomiske rapportene om frontfagsmodellen jeg har kommet over, problematiserer frontfagsmodellen i forhold til den norske modellen. Alle bare påstår eller forutsetter at de henger udelelig sammen.

Det er ingen tvil om at den norske modellen med partssamarbeid gir større garanti for en stabil og forutsigbar samfunnsøkonomisk utvikling med lavt konfliktnivå og mindre lønnsforskjeller. Men det nødvendiggjør ikke en frontfagsmodell. Den nordiske modellen blir godt ivarettatt gjennom et samarbeid mellom politisk nivå og alle de store sammenslutningene av arbeidsgivere og arbeidstakere i både privat og offentlig sektor, for eksempel regjeringens kontaktutvalg. Da kan myndighetene i større grad legge premissene for hvordan vi verdssetter og prioriterer samfunnskritiske oppgaver, og samtidig ivareta nødvendigheten av en begrenset og kontrollert lønnsutvikling for utsatte private næringer.

Offentlig sektor har også gjennomgått en rivende utvikling fram til det moderne Norge. Ikke minst er vi, som samfunnet ellers, blitt langt mer avhengige av midlere og høyere utdannet arbeidskraft. Det betyr igjen at rekrutteringsproblemene er langt mer påtrengende enn før. Da står vi altså i fare for at en misforstått modell for lønnsdannelse kan bli en risiko for hele velferdsstaten og det trygghetssamfunnet de fleste av oss holder så høyt i verdi. Bør ikke det være et politisk problem?

Marie Ruud | juridisk rådgiver i Utdanningsforbundet

FOTO ELISABETH WATHNE

Lov
og
rett

Covid-19 som yrkessykdom

Ved forskriftsendring av 7. april 2020 ble «covid-19 med alvorlige komplikasjoner» satt på listen over sykdommer omfattet av forskrift om yrkessykdommer.

At covid-19 med alvorlige komplikasjoner omfattes, er udelte positivt. Vi opplever dessverre at regelendringens virkeområde ikke er tilstrekkelig presisert, hvilket vi har tatt opp med myndighetene.

Uklare vilkår

For å få covid-19 godkjent som yrkessykdom, må flere vilkår være oppfylt. Smitten må skje på en bestemt type arbeidsplass som beskrevet i yrkessykdomsforskriften. Eksempler på arbeidsplasser som er omfattet, er sosiale institusjoner. Oppstillingen er ikke uttømmende, og det er videre åpning for «yrkesutøvelse der virksomheten skjer i miljøer med særskilt sykdoms- eller smittefare». Mye tyder på at smitte på skole og i barnehage kan falle innunder dette.

Videre må smitten av covid-19 ha ført til alvorlige komplikasjoner. Hva som er alvorlige komplikasjoner, er ikke nærmere regulert.

For å få erstatning vil det etter folketrygdloven være et krav om såkalt årsakssammenheng mellom smitten og skaden. Dette henger nært sammen med hva som er regnet som sannsynlige utfall av covid-19, hvilket vil bero på en medisinsk faglig vurdering. For tiden er dette ikke nærmere spesifisert.

Avslutningsvis må det bevises at smitten skjedde i arbeid på arbeidsplassen i arbeidstiden. Å føre bevis for at smitten har skjedd i arbeid for lærere og barnehagelærere vil kunne vise seg vanskeligere enn for eksempel for helsepersonell. All mulig dokumentasjon vil derfor være viktig.

At smitterisikoen er svært høy i det aktuelle arbeid, vil for eksempel kunne hevdes dersom det oppdages flere smittede barn eller voksne innenfor samme skole/barnehage, avdeling/klasse, eller lignende. Det er derfor svært viktig at smittetilfeller/utbrudd dokumenteres. Videre bør hendelser som hosting i ansiktet, nærkontakt med snør og tårer og lignende fra barn/elever som mistenkes å ha covid-19-smitte, dokumenteres for å kunne sannsynliggjøre at smitten ble påført i arbeidet. Det er likevel

viktig å være klar over at disse vilkårene kan by på utfordringer fordi smitte av covid-19 potensielt kan skje hvor som helst i samfunnet. Utdanningsforbundet erfarer dessverre at det ofte er krevende å vinne frem i yrkesskadesaker. Derfor er det viktig at det jobbes godt med dokumentasjon og annet som kan fremme en sak på en god måte.

Når skal skaden meldes?

Et særskilt spørsmål er når smitten skal meldes. Det er arbeidsgivers ansvar å sende skademelding til Nav, og det følger av folketrygdloven paragraf 13-14 at skademelding skal sendes snarest mulig. Endelig frist for å melde yrkessykdom er ett år etter at man ble klar over årsaken til sykdommen.

Siden det dreier seg om alvorlige komplikasjoner etter covid-19, kan det synes logisk at sykdommen først meldes når tegn på følgene oppstår. Vi synes likevel dette er uklart, da en avventende holdning ikke samsvarer med det klare utgangspunktet om at yrkesskade/-sykdom skal meldes så snart som mulig.

Kort oppsummert

Utdanningsforbundet anser at skoler og barnehager faller innunder yrkesskedeforskriftens bestemmelse om «miljøer med særskilt smitte eller sykdomsfare». For at dette skal bli tydeliggjort, har vi tatt det opp med myndighetene. Vi har samtidig bedt om retningslinjer hva gjelder forståelsen av «covid-19 med alvorlige komplikasjoner». Mye tyder på at dette vil måtte utvikles gjennom praksis.

Vår anbefaling er at påvist covid-19-smitte, som sannsynligvis stammer fra et smittetilfelle/utbrudd på arbeidsplassen, meldes snarest. Det er viktig å følge opp saken, og kanskje må man melde på nytt. Under enhver omstendighet må man være påpasselig med den gjeldende ettårsfristen.

«Det må bevises at smitten skjedde i arbeid på arbeidsplassen i arbeidstiden.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO: STIG WESTON

Mellomoppgjør og konfliktfare

I dagene 9. til 11. april er det mekling mellom LO og NHO. Resultatet vil foreligge når dette leses. LO har varslet plassfratredelse for 23.000 arbeidstakere i første uttak. Det er reell streikefare, for avstanden mellom partene er stor. Avstanden skyldes ikke at LO har fremmet skyhøye krav. Den skyldes ene og alene at NHO har satt seg som mål å svekke norske arbeidstakers kjøpekraft. De tilbyr reallønnsnedgang. LO krever at kjøpekraften for deres medlemmer skal opprettholdes. Det er i utgangspunktet et moderat krav.

Begge parter argumenterer med hensynet til økonomien og systemsettingen. NHO forsøker å mane fram et bilde av en nasjonal økonomi på kanten av stupet etter et år med pandemi. Det er sant at noen bransjer og noen bedrifter sliter tungt, men det er på ingen måte noe entydig bilde. Andre virksomheter opplever gode tider og stabil etterspørsel. Samlet sett har norsk økonomi greid seg relativt bra gjennom pandemien. Og en rekke av de bedriftene som sliter, gjør det fordi nedstengningen har revet vekk det nasjonale kundegrunnlaget. Mange av disse vil i tiden som ligger foran oss, der pandemien ebber ut og nedstengningen gradvis kan oppheves, nettopp være avhengige av den innenlandske etterspørselen for igjen å komme på fote. Da vil utviklingen i kjøpekraften spille en avgjørende rolle.

Utdanningsforbundet stiller seg selvsagt på LOs side i denne striden. Vi ønsker dem lykke til i meklingen og at de skal vinne fram med kravet om å opprettholde kjøpekraften. Unios egen kravprofil er likevel noe annerledes. Våre krav er høyere enn de LO har lagt på bordet. Unio skal i forhandlinger etter at meklingen mellom LO og NHO er avsluttet. Vi er forberedt på tøffe tak og krever klar kjøpekraftforbedring for alle våre medlemmer. Det har vi svært gode grunner til.

En av dem handler om rekruttering. Ett år med pandemi har, bedre enn noen kampanje vi selv kunne iverksatt, illustrert hvilken betydningsfull samfunnsinnsats våre medlemsgrupper utfører. Det er ingen overdrivelse å si at uten oss stopper Norge. Vi leverer nøkkeltjenester for befolkningen. Det er snakk om svært komplekse og krevende oppgaver som krever høy kompetanse og lang utdanning. Likevel er det kritisk mangel på lærere i barnehage og skole. Vi må få endret på kommunenes og fylkeskommunens virkelighetsbilde og problemforståelse når det gjelder rekrutteringsutfordringer. I dag gis et dårligere tjenestetilbud til befolkningen enn de har rett til å forvente. Slik kan det ikke fortsette. Lønnsnivået må opp.

Det får vi ikke på plass i ett mellomoppgjør, innenfor relativt trange rammer. Derfor peker våre tariffambisjoner også ut over dette oppgjøret. Men noe kan vi sikre, blant annet at vi ikke skal tape terreng. Unios grupper fikk i fjor en lønnsutvikling i samsvarende med frontfagsrammen på 1,7 prosent. Privat sektor fikk ut til dels betydelig mer, viser statistikken fra Teknisk beregningsutvalg. I disse dager snakkes det mye om viktigheten av frontfaget. Mye av det kan vi slutte oss til. Frontfagsmodellen har hatt betydelige positive effekter for det norske samfunnet, ikke minst når det gjelder å begrense ulikhet og fremme høy samfunnsmessig tillit. Det vi nå ser, handler om en praktisering av modellen som hindrer lønnsutvikling for noen grupper og dermed skaper økt ulikhet og rekrutteringsproblemer. Det har aldri vært hensikten at modellen skulle praktiseres slik. Om vi denne gang skulle nøye oss med samme krav som LO, vil vi, sett over to år, få en reprise på akkurat det. Det vil vi ikke akseptere.

«Vi er forberedt på tøffe tak og krever klar kjøpekraftforbedring for alle våre medlemmer.»

Skoler og barnehager ikke kompensert for korona-utgifter

Én av tre barnehager og mer enn hver femte skole sier de ikke har fått kompensasjon for ekstrautgifter i pandemiåret, viser nye undersøkelser fra Utdanningsforbundet.

Statsminister Erna Solberg mener at nok ekstra midler til koronautgifter er bevilget fra regjeringen, og at kommunene og fylkeskommunene har ansvaret for at dette ikke er blitt utbetalt til skoler og barnehager. Mange kommuner mener på sin side at regjeringen ikke har bevilget nok penger til å dekke de faktiske utgiftene.

– Nå må politikerne slutte å krangle om hvem som har ansvaret for at pengene ikke har kommet fram til skoler og barnehager. Faktum er at pengene ikke har nådd fram, og det må de ta ansvar for å rette opp, sier Utdanningsforbundets nestleder Terje Skyvulstad.

I to ulike undersøkelser, som begge er gjennomført av Respons Analyse for Utdanningsforbundet blant barnehagestyrere og rektorer, kommer det fram at 32 prosent av barnehagene og 22 prosent av skolene ikke har fått kompensert for ekstrautgifter under koronapandemien.

Situasjonen forverres

Barnehagenes situasjon ser ut til å ha blitt forverret siden oktober i fjor, da Utdanningsforbundet gjorde en tilsvarende undersøkelse. Da svarte 43 prosent av barnehagestyrerne at de i nokså liten grad, i liten grad eller ikke i det hele tatt fikk dekket merutgifter. I dag sier 64 prosent at de ikke, eller bare delvis, har fått kompensasjon. Bare 13 prosent av barnehagene har fått kompensert alle ekstrautgifter til blant annet ekstra renhold og økt bemanning.

Mange rektorer og barnehagestyrere melder at de ikke har sett noe til midlene som skulle kompensere for ekstrautgiftene skolene og barnehagene har hatt med pandemien.

ILLUSTRASJONSFOTO AKSEL JEMSTAD

I undersøkelsen kommer det fram at de aller fleste barnehager har måttet redusere sitt tilbud under pandemien, og 61 prosent av barnehagestyrerne mener at reduksjonen har gått ut over tilbudet til barna.

Verst på videregående

Spesielt de videregående skolene trekker ned prosenten for kompenserte ekstrautgifter til renhold og økt bemanning. Bare én av fire rektorer her, 26 prosent, rapporterer at de har fått alle ekstrautgifter dekket.

– Den usikkerheten mange av våre medlemmer har hatt knyttet til i hvilken grad skolene faktisk får pengene som er lovet til kompensasjon, viser seg velbegrunnet. Vi har dessuten for lenge siden pekt på at beregnet behov for dekning av ekstra utgifter til videregående skoler er vurdert for lavt, fastslår Skyvulstad.

Ett av spørsmålene i undersøkelsen var hvilke konsekvenser pandemien og smitteverntiltakene

har fått for tilbudet til elevene:

- 15 % av landets skoler – altså snaut hver sjettede skole – har redusert bemanningen.
- 12 % har redusert bruk av vikarer. Særlig har dette vært nødvendig for videregående opplæring, der 23 prosent av skolene (nesten hver fjerde) har kuttet i vikarbruken.
- 23 % av skolene – altså bortimot hver fjerde skole – har måttet redusere tilbudet av spesialundervisning. Dette gjelder i hovedsak i grunnskolen (25 %).

Har merkbare konsekvenser

Kunnskapsminister Guri Melby (V) har flere ganger forsikret om at alle merutgifter i skolen og i barnehagen som følge av pandemien vil bli kompensert.

– Nå ser vi helt konkret at dette ikke har skjedd. Dette har merkbare konsekvenser for barn, elever og hardt pressede lærere og rektorer, sier Skyvulstad.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Handal om lønnsoppgjørene:

– Behov for en lønnsoffensiv

Steffen Handal mener det er nødvendig å engasjere hele Unio-fellesskapet fram mot mellomoppgjøret i 2021 og hovedoppgjøret i 2022.

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, er også forhandlingsleder i Unio kommune. Han har karakterisert fjorårets hovedoppgjør i KS som et oppgjør «satt på vent». De ambisjonene og kravene forbundet hadde forberedt, måtte legges på is etter hvert som konsekvensene av koronapandemien ble tydeligere. Industribedriftene i privat sektor krevde et moderat lønnsoppgjør i fjor.

– Resultatene viser imidlertid at det er ansatte i offentlig sektor alene som har fulgt dette. Tallene så langt viser at industribedriftene har gått ut over det anslaget de selv har gitt. Det er provoserende og problematisk, og må få konsekvenser for årets lønnsoppgjør, sier han.

Uholdbar situasjon

Han er oppgitt og provosert. Han trekker fram tre

paradokser vi har levd med i årevis, men som pandemien har stilt i et skarpere lys.

– Det første er at offentlig sektor har vært selve bærebjelken i pandemihåndteringen, men likevel omtales som en ren utgiftspost i samfunnsøkonomien i regjeringens politiske retorikk. Det andre er at skiftende regjeringer i årevis har snakket om hvor viktige lærerne er og at de må satses på. Samtidig har ingen av disse politikerne løftet en finger for å bidra til å heve lønnsnivået. Det tredje er at vi lever i et kunnskapssamfunn, men lærernes kunnskap respekteres ikke. Tusenvis av barn og elever møter hver eneste dag folk uten godkjent lærerutdanning, tilsatt for å utføre lærernes pedagogiske oppdrag, sier han.

Han mener dette er en uholdbar situasjon.

– Disse paradoksene skaper en hulhet i mye av

det vår regjering og KS sier i den offentlige samtalen. Der vanker det bare godord. Men ingen av dem har tatt reelt tak i dette. Det kan ikke fortsette i tariffoppgjørene 2021 og 2022.

Livsviktige funksjoner

Han mener det er en stor risiko for at alt blir ved det gamle når pandemien er over med fortsatt manglende rekruttering, dårligere lønnsutvikling og utstrakt bruk av folk uten godkjent lærerutdanning i lærerstillinger.

– Vi blir ikke løftet fram av noen andre. De erfaringene vi som samfunn har gjort oss i løpet av et år med pandemi og unntakstilstand, er egentlig en lærebok i samfunnsforståelse. Brått ble det åpent hvordan våre oppdrag og vår yrkesutøvelse sørger for at samfunnet evner å holde hjulene i gang og opprettholde livsviktige funksjoner, reflekterer Handal.

Gi økonomisk trygghet til dine

Med Utdanningsforbundets livsforsikring kan du sikre dine etterlatte økonomisk om du skulle gå bort.

Som medlem har du tilgang til en prisgunstig livsforsikring som også kan bestilles av ektefelle eller samboer. Ofte blir det stilt spørsmål om personforsikringer ved boligkjøp, vi anbefaler at du ser hvilke forsikringer som tilbys hos oss først, da forsikringene hos oss ofte er gunstigere for deg som medlem.

Forsikringssummen bestemmer du selv, men vi anbefaler at den tilsvarer minst halvparten av den samlede gjelden i husstanden. Slik kan det bli lettere for de etterlatte å betjene både gjeld og utgifter om det verste skulle skje.

Les mer om vår livsforsikring på udf.no

Priseksempel 20 G (kr 2.027.020)		
Alder	Medlemspris pr. mnd.	Medlemspris pr. år
30	kr 30	kr 360
40	kr 64	kr 768
50	kr 174	kr 2088

PRISGUNSTIG: Livsforsikring gir økonomisk trygghet til deg og dine.

FOTO ANNA- JULIA GRANBERG

Frustrasjon over tid

Han ser at det over tid har bygget seg opp en frustrasjon hos medlemmene og en forventning om reell verdsetting av den viktige samfunnsinnsatsen vi står for.

– Vi har derfor sagt at nå blir det ikke noe mer «neste gang». Det skal mobiliseres. Men vi har ikke landet på noen spesifikke krav enda, og vi jobber med en langsiktig strategi. Økonomien framover er fortsatt usikker, så vi må ha blikket også rettet minst mot hovedoppgjøret i 2022.

– Våre arbeidsgivere må ta sitt ansvar for verdsetting og rekruttering. Det vi absolutt forventer, er at årets mellomoppgjør gir en klar forbedring i kjøpekraft for våre medlemmer og at frontfagsmodellen må praktiseres mer fleksibelt. Handlingsrommet innenfor modellen må utnyttes. Et konkurransedyktig næringsliv er helt avhengig av at offentlig sektor har god kapasitet og gode tjenester. Offentlig sektor er på sin side avhengig av at det finnes et næringsliv som bidrar til økonomi, varer og tjenester.

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet forventer at årets mellomoppgjør gir en klar forbedring i kjøpekraft for våre medlemmer og at frontfagsmodellen må praktiseres mer fleksibelt.

FOTO RIKKE BJURSTRØM

Unio-alliansen blir viktig

Forhandlingslederen er opptatt av at dette gjelder for hele Unio-alliansen.

Han mener at slik det ser ut nå, vil et mål om en klar forbedring av reallønna for våre medlemsgrupper i alle tariffområder være et offensivt mål i 2021.

– Dette vil også kunne bidra til at utdanningsgruppene i offentlig sektor henter inn noe av den mindrelønnsutviklingen de har hatt i 2020 sammenlignet med privat sektor. Jeg har sagt det

før og sier det igjen, KS må ta sitt ansvar som arbeidsgiver på alvor.

Til slutt minner Handal om at det snart er stortingsvalg.

– Det står mye på spill i det utdanningspolitiske feltet for politikere som kan ha påvirkningskraft på hvordan vi lykkes tariffpolitisk. Vi må bygge opp et tariffmessig hendelsesforløp som aktualiserer våre krav inn i valgkampen. Alle de som måtte nøye seg med applaus i 2020, fortjener uttelling i 2021.

Kurs

Hvordan kan vi best møte elever med bekymringsfullt skolefravær?

15. og 28. april arrangerer vi digitalt kurs om skolefravær. Kursdeltakere vil få tilgang til en rekke konkrete arbeidsverktøy til bruk i praksisfeltet. Dette nettkurset passer for deg som jobber direkte med eleven, og som ønsker innsikt i fremgangsmåter og tiltak som har gitt gode resultater i fraværssaker.

Kursholder er Silje Hrafa Tjersland, sosialfaglig rådgiver. Kursavgift.

Hvordan opprettholde et godt selvbilde i en verden av vellykkehets- og prestasjonspress?

FOTO INGRAM

Utenforskap 2021 – Kampen om selvbildet

20. og 21. april inviterer vi til digital konferanse om utenforskap. Vi har invitert fagfolk fra ulike fagmiljøer til å belyse temaet «Kampen om selvbildet». Vi vil løfte fram ulike sider ved og utfordringer knyttet til hva som kan fremme og hva som kan hindre utvikling av et godt selvbilde.

Møt Inga Bolstad, Paul Leer Salvesen, May Britt Drugli, Tore Frost m.fl. Konferanseavgift.

Bærekraftig utvikling – fra læreplan til klasserom

22. og 29. april blir det digitalt kurs om det tverrfaglige teamet bærekraftig utvikling. Med fagfornyelsens integrering av de tre tverrfaglige temaene aktualiseres de store spørsmålene i vår tid. Bærekraftig utvikling er brennaktuelt både nasjonalt og internasjonalt. Hvordan skal skolen møte disse spørsmålene?

Kursholder er samfunnsgeograf og lektor Judith Klein. Kursavgift.

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du, og de du er glad i, sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

- Reiseforsikring
- Innboforsikring
- Grunnforsikring
- Uføreforsikring
- Livsforsikring
- Barneforsikring
- 70+ forsikring
- Person 3i1 forsikring
- Studentforsikring
- Husforsikring
- Bilforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemstilbud

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Livsforsikring

Hvis en faller fra

Livsforsikring er for deg som vil sikre de etterlatte økonomisk etter et dødsfall. Du kan kjøpe den for deg selv, eller for din ektefelle/samboer. Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte for å lette de økonomiske konsekvensene et dødsfall kan gi.

Les mer på udf.no/livsforsikring

UTDANNINGS
FORBUNDET

FØRSTEHJELP GRUNNKURS

+ Rafting & Juving

Covid-vennlig og nyttig klassetur i Dagali, Viken

Dagali Fjellpark ligger like ved Hardangervidda og tilbyr spennende naturopplevelser med privat overnatting. Grunnkurset i førstehjelp gir elevene nok praktisk erfaring til at de kan føle seg trygge og sikre i mange av nødsituasjonene de kan komme over.

www.dagalifjellpark.no | booking@dagalifjellpark.no | Tlf: 90 62 26 75